

ŽENSTVO NA NAŠIH VIŠJIH DRŽAVNIH ŠOLAH. DR. J. T.

Tudi pri nas se ženska bolj in bolj pripušča k raznim študijam, kar pa radi prezremo, oziraje se bolj na tuje razmere. In vendar se kaže i v Avstriji napredek, naj si bo tudi počasen! Saj se »prevratne« ideje vresničujejo v pulzirajočem življenju le počasí, počasí.

Ženskam je pri nas, kakor znano, pot direktno najbolj zabranjen v oni dve šoli, v kojih izvira širen tok našega izobraženstva, v gimnazijo, v realko; zabranjen je namreč vsak telesen dotik, odprte so le privatne študije z izpiti. Več svobode je na spodaj in zgoraj, zlasti na spodaj...

Tu se ozremo le na nekatere statistične podatke glede višjega šolstva, ki jih posnemamo po uradnih podatkih v odredbenem listu ministerstva za bogoč. in uk z dne 15. marcija t. l.

Številke, ki jih najdem v tem verodostojnem viru, so dovolj zanimive. Za svojo osebo moram izjaviti, da so me nekoliko presenetile. Jako nizke so v primeri z onimi, ki se tičejo moških, ali mislil sem, da so dejanske razmere še slabše...

Do popolne enakopravnosti še pač — naglica baje ni vedno dobra — nismo prišli. K tehniki še študentke nimajo pristopa; tudi med posetniki višje poljedelske šole ni nobenega ženskega imena.

Na vseučiliščih je študentk skupno 139, študentov pa 17131! Res, še velikanski razloček; ali kako je bilo pred nekaterimi leti? Nobene študentke ni, izjemoma Krakov, na onih univerzah, ki so kolikor toliko slovanske: v Černovicah, Lvovu in

— zlasti temu se čudimo*) — na češki univerzi v Pragi. V zelo pretežni večini obiskujejo modroslovno fakulteto: na Dunaji 57 — prav lepo število! — v Gradcu 16, v Pragi (nemška) 4, v Krakovu 34, v Inomostu 1, skupno torej 112. — Izmed drugih fakultet je le še v Gradcu 8 juristk in na Dunaju poleg 9 juristk tudi 10 medicink.

Če pogledamo na teh 112 modroslovk, 17 pravoslovk in 10 medicink, se le smemo nadejati, da postane i pri nas »študentka« socialna prikazen, na katero se ne bo dolgo zrla kakor na abnormiteto človeške družbe...

Da je filozofk največ, se menda razlaga iz tega, ker se na dekliških srednjih šolah (licejih), po možnosti uporabljajo ženske učne moči. Uprav v našem listu se imenujejo tudi člani izpraševalne komisije za kandidatke učiteljstva na dekliških licejih; ravnatelj je dvorni svetnik dr. Jak. Schipper, njegov namestnik dvorni svetn. dr. Jul. Wiesner; vsi komisarji so seveda vseučiliščni profesorji.

Bolj obiskane so dekliške šole, ki so v zvezi z višjimi državnimi ali državno podpiranimi trgovinskimi šolami. Bilo je v lanskem letu 375 obiskovalk, 172 več kakor v prejšnjem letu. V višjih trgovinskih šolah samih pa ženstva ni.

Izmed vseh državnih zavodov, ki imajo namen, podati ženi »višjo« izobrazbo, je ženstva največ v šolah za — babice, namreč 581! Pač značilno! Uprav tu bi želeli v imenu najsvetejše strani Evinih hčera, da bi se pouk po možnosti postavil

*) Ali pa so tukaj študentke štete med »študente«? Najbrž ne!

na višje, nadrokodelsko stališče, da bi se mu tako lahko posvetile tudi zastopnice boljših slojev, ki bi potem postale pravi angjelji sveta.

PESEM. VIDA.

Ko trudna uhajam izmed zidov
v mir božji, na širno polje,
marjetice, zvončki, vijolice,
pri vas mi je stokrat bolje.

Viharji vam nosijo pravljice,
kako se živi po sveti,
in zvezde po noči vam govore,
kako se živi po sveti...

Nad vami krasote je svod razlit;
potoček iz tujih krajev
neskončnosti poje vam sveti psalm,
ko čakate novih majev...

In kakor bi bilo vam zame kaj,
pozdravljate me prijazno,
srce mi nič več zapuščeno ni,
srce mi nič več ni prazno!

KDO IN KAJ. R. V. LAČEVESKI. LJUBLJANA.

No, kdo in kaj — kaj nas to briga... briga nas pa, kakšen da je. Iz čaše punča se ni dvignil, in vile s težkimi konjskimi kopiti ga tudi niso posadile na svet. —

Dovolj je, če vemo, da je naš rojak, da ga preveva duh narodne zavesti in da dela zgledno in uspešno za nas — za brate svoje. —

Zgodaj je začutil v sebi moč mehke poezije; toda njegova lirično-zveneča struna ni zvenela v javnosti, ko je klaverno stopal okrog bledolične gospodičine, ki je imela ljubezen le na živo-rdečih, sočnatih ustih in mu z ironičnim nasmehom devala ledeno-mrzle obkladke na ranjeno srce, dasi bolečemu srcu ugaja le udobna — tajinstvena gorkota. —

Ne, za take poezije se on ni navduševal. Sovražil je stare, obrabljene motive v dolgočasnem adagio-tempu, prevlečenem z gostim, tupatam neestetično luknjičastim pajčolanom — neprebavljivih starikavih fraz. —

Do skrajnosti je obsojal ono na smrtni postelji ležečo — mehkužno muzo nesrečne ljubezni, okrog katere se suče neskončno-zoprna, grbasta starka — samoljubje, z romantično dušo in s tolstim — realističnim telesom. —

Njemu niso ugajali pesniki, iskajoči idejale po zapuščenih, prhljavih smetiščih, ne literati, ki rane človeštva le širijo in mesarijo, ki brezbrizno zametujejo vsak blažilni lek — vsako pomoč. —

Raz plodovito drevo njegove muze je padalo svetlo — okusno sadje — zdravega realizma. Le tupatam je zaradi neugodnega vremena izza sveže-živo-zelenega listja pogledala domišljava in prešerna dekadenca — pa ne v fraku.

No, kdo in kaj — kaj nas to briga...

O ŽENI IN NJENI RAVNOPRAVNOSTI.*) ABDITUS. LJUBLJANA.

O ženskem problemu Vam naj kaj napišem? — Priznati mi morate, cenjena gospa urednica, da je o tem predmetu zelo težavno pisati v — Slovincih.

Kajti pri nas se je ukoreninila navada, da se na članke o »prosti ljubezni« odgovarja s — psovkami. — O bistvu ženskega vprašanja — mislim — se je po priliki vže precej pisalo. Zdi se pa, da glede tega še dolgo ne bode vse v redu, in čestokrat je — ne le pri nas! — slišati glasove, ki

*) V pismu, s katerim spremlja g. pisatelj svoj članek, piše: »Morda se ne bodete z vsem strinjali ter morda ugovarjali kaki trditvi. Zdi se mi, da bi i za »Slovenko« ne bilo napačno, če bi prišlo malo polemike v njo. Ševeda stvarne,« Docela naše mnenje! Ured.

peljejo ad absurdum. Kar se mene samega tiče, sem prepričan, da se žensko vprašanje ne dá rešiti kar ex offo, temveč, da je ravno tako obširno, kakor socialno, ker je v istem utemeljeno.

Žensko vprašanje se mora ogledati z raznih strani, če se ga hoče temeljito spoznati. Ni me volja, danes govoriti o različnih težah tega vprašanja, temveč hočem le »del« tega vprašanja, žensko ravnopravnost, primerjati s sedanjimi socialnimi razmerami ter dokazati, da je ravnopravnost Žene z Možem danes nemogoča.

Najprvo moramo — ako gremo tako daleč nazaj — brezpogojno priznati, da je Žena za obstoj človeške družbe potrebna, da je torej — človek. Jasno pa je, da mora kot taka uživati tudi vsa človeška prava. — Ljudi, ki trdijo, da je Žena manj vredno bitje, moramo smatrati nenormalnimi. Kdor se tega ni naučil iz zgodovine, temu se tu ne more odgovarjati.

Žensko vprašanje se je takorekoč zajedno s socialnim pojavilo na površju. So ljudje na svetu, ki trdijo, da je žensko vprašanje popolnoma seksualnega značaja. Za danes hočem od tega popolnoma abstrahirati ter se le ozreti po socialnih razmerah današnje družbe in iz teh izhajajočem razmerju napram Ženi in njeni ravnopravnosti.

Predstavljajmo si, da imamo pred seboj dve Ženi: jedno bogato, dobro vzgojeno, in jedno, ki se prišteva neposledujočemu razredu in se mora sleharni dan boriti za obstanek.

Žena hoče postati prosta moževega vpliva, v katerega jo uklepa današnji postavljeni zakon, ter postati v vseh ozirih upoštevan ud družbe! Kako nasprotne pojme pa imata omenjeni dve Ženi o tej, recimo, »emancipaciji«. Prvi zadostuje, da se ji izpolni zgoraj omenjena zahteva. Drugi, ne!

Zakaj? —

Naredimo jo ravno Možu. Ona ima makari pravico proste volitve ljubezni, ima

pravico študirati ter doseči, kar je danes sploh mogoče doseči, itd. Vse prav lepo. Toda ona nima sredstev, denarja, da bi zamogla to storiti, temveč mora v tovarno. Tam postane nevaren konkurent možu, in slednji prične v svoji gluposti sovražiti njo ter njeno emancipacijo. Toda ona pade morda še niže; postane prestitutka po poklicu.

Ako hočemo kako stvar reformirati ali celo prekucniti, moramo jo dobro poznati. Žena je član družbe. Če hočemo njen položaj spoznati, moramo študirati — družbo. A kakšna je danes človeška družba? Ne lovimo ničesa tam, kjer ni, temveč sezimo naravnost pod odejo. Ne da bi se prej mučili s kakimi globokoumnimi gospodarskimi nauki, da bi morda študirali Marksa ali se bavili na dolgo in široko s takozv. nacionalno ekonomijo — priznajmo, da sloni današnja človeška družba na kapitalistični gospodarski osnovi, da je vsa družba razdeljena na dva nejednaka razreda, ki stojita na diametralno nasprotujočih si stališčih.

Vzroki ležè v gospodarstvu. Na jedni strani moč, na drugi brezmoč. Kdor je slabjši, je tlakar; to je naravno. Tu leži ona točka, ki vam pripoveduje, da se je i Žena ločila od Žene. Gospodarsko boljše stoječa Žena noče biti ravna z ono, ki je slabjša.

Če se danes proklamira ravnopravnost Žene z Možem, nima to nikakega pomena, ker se bistveno ne spremeni ničesar. Le peščica Žen posedujočega razreda, zadobi s tem nekoliko praznega lišpa; — vse ostalo ženstvo ostane pri tem neinteresirano.

A materijalistički svet — ne delajte dolgih obrazov, prosim! — uči, da je le ono nekaj vredno, od česar ima človek užitek!

Toda, stoj! Gotovo kdo ogorčen protestira! Vsled tega je ravnopravnost Žene z Možem še vendar mogoča, bo dejal kdo!

Da, priznavam! Toda ravnopravnost v mejah današnje družbe! Prepričan sem, da je najti ljudi, ki bi razredni razloček radi zanesli i na to polje ter zato postavljajo na dnevni red novo vprašanje: Ali bodi ženska emancipacija splošna, ali omejena na gotove kroge?

Kot socialist zahtevam splošnost in mislim, da je to stališče najpravičnejše. Žene se rade sklicujejo na to, da so človek. Ali naj res potem jednemu delu to priznamo, družemu pa odrekamo? Žene same bi morale biti prve, ki bi se morale kakemu takemu poskusu najodločnejše upreti.

Kaj sledi iz tega? Socialni položaj Žene treba spremeniti!

Odpraviti je treba razredni razloček med Ženo in Ženo. Ker pa dela tega razločka ni mogoče odpraviti, je jasno, da se mora odpraviti ta razredni razloček v celi družbi.

Za zmago je treba boja! Boj za žensko ravnopravnost, za emancipacijo, mora biti naperjen v prvi vrsti proti gospodarskemu — sistemu družbe, to je proti kapitalistični gospodarski osnovi, v drugi vrsti pa proti duševni revni in temi ter vzrokom, ki to dvoje pospešujejo. Ker pa trpi ves neposедуjoči razred vsled kapitalističnega gospodarstva, in ne le Žena, je tudi jasno, da bi samo boj Žene ne zadostoval, temveč da se mora Žena skupno s celim neposedujočim razredom boriti za svojo rešitev. — To je ravno punctum saliens »Ženskega vprašanja.«

Boj Žene mora postati socialen!

Vsak drug boj v tem ziru je danes nezmisel!

Mnogo nasprotnikov ženske ravnopravnosti najdemo med možkim spolom. Tu mi prihajajo na spomin dijaški nemiri na neki nemški univerzi. Tam so dijaki demonstrirali proti dijakinjam, ki so studirale na istem zavodu medicino. Zakaj? moramo se vprašati nehoté. Iz zavisti morda? O, ne! Iz sebičnosti! Dijaki so

namreč dobro vedeli, da bi jim Žena utegnila postati v življenju hud konkurent. Torej gospodarsko bi škodovala! Ko bi se dijaki tega ne bali, bi gotovo ne imeli ničesar proti temu, da jim postane Žena ravna.

Primimo stvar, kjerkoli hočemo, in zavijajmo jo, kakor se nam ljubi, — vedno pridemo zopet in zopet do točke, pri kateri se moramo vstaviti — do razmer, ki jih vstvarja gospodarstvo. Vesoljno gospodarstvo napraviti tako, da bode mogoče izvesti ne le žensko, temveč emancipacijo cele družbe — to bodi danes glavni cilj Žene in njenega boja.

Žensko vprašanje torej nikakor ni samostojno, temveč odvisno od razmer, v katerih živimo. Kakor se spreminjajo razmere, tako spreminja poleg »Ženskega vprašanja« sto in sto drugih vprašanj svoje stališče. Vem, da bode zopet kdo ugovarjal ter tožil, da se »rešitev« ženskega vprašanja stavi v nedogledno daljo. Da! Toda ti cilji niso megljeni, temveč jasni, kakor bi ležali na dlani. Od razvoja gospodarstva je odvisno tudi vsako kulturno vprašanje. Najprej je moral pasti fevdalni sistem, potem še-le je zamogel vstati četrti stan; sedaj pa mora pasti kapitalistični gospodarski sistem, da se zamore izravniti razredna razlika družbe.

S tem pa nikakor še ni rečeno, da je vsaka pridobitev žene v današnji družbi nezmisel! Nasprotno. Žene morajo gledati in paziti na to, da kaj pridobe! Ne vsled tega, ker bi morda v teh pridobitvah ležala rešitev Žene, temveč zato, da postanejo i one krepke in zmožne dovolj, da izvojujejo boj, ki ga bodo morale bojevati v — prihodnji socialni revoluciji. Ne vstrašite se pri tem imenu! Ne mislite, da vže teče kri v potokih, temveč pomislite, kaj pomeni vse ta beseda (lat. revolvere). Kdor pozna današnji gospodarski proces, je gotovo prepričan, da je socialna revolucija neizogibna ter tudi potrebna. Tudi tej

trditvi bode morda cenjena čitalka ugovarjala ter se sklicevala na znanega Bernsteina.*) Znano je, kako je meščanstvo liberalne gospodarske šole pozdravljalo Bernsteina, ko je izdal svojo knjigo, ter ga imenovalo »Kleinbürger.« Ti ljudje so se gotovo pre-zgodaj veselili. Ná-me je njegov nauk celo prav dobro uplival, ker je Bernstein razkril novo obzorje. Vsaka pridobitev na gospodarskem ali političnem polju je novo orožje proletarijata proti kapitalizmu. Moči si proletarjat lahko največ pridobi z gos-podarsko organizacijo. Vidite, cenjene či-talke, ravno tako je z Ženo. Le s premiš-ljenimi dejanji in z gotovim ciljem je moči tudi kaj doseči.

Danes, v družbi svobodne konkurence v gospodarstvu, je ravnopravnost Žene z Možem neizvedljiva. V družbi tlačenja in brezobzirnega boja za obstanek, kjer velja načelo: homo homini lupus (človek člo-veku volk), je vsaka emancipacija nemo-goča. Žena ne more sama vstati iz blata, v katerem leži, če je Mož suženj. To je mogoče le v kolektivizmu!

Vsakdo mora priznati, da je danes nemogoče odpraviti prostitucijo po poklicu s kakimi reformami. Dá, gospoda! Borimo se proti prostituciji. Toda če se hočemo resno in z uspehom boriti proti njej, mo-ramo kapitalizmu napovedati brezobziren boj! Ne učite le morále teh ubogih žrtev bede, temveč kruha jim dajte!

Danes je Mamon premagal Amorja. Če hočemo ohraniti Ljubezen, moramo od-vreči Mamona, ne pa skušati ju sprijazniti!

Žensko ravnopravnost hočete. Dobro! Ne iščete je torej tam, kjer je ni, temveč priznajte, da pomeni padec kapitalizma, odprava razredne razlike družbe, vsta-jenje tlačene, izmučene Žene ter njene ravnopravnosti.

*) Glej knjigo: Bernstein: Die Voraussetzun-gen des Socialismus.

NARODNA VZGOJA. *)

Nemci so dandanes mogočen činitelj v svetovni politiki, lastnik ogromnega na-rodnega gospodarstva in bogatih zakladov na vseh poljih umetnosti. Še pred petde-setimi leti pa so bili v posmeh svojim srečnejšim sosedom. To, kar so dandanes, niso postali le po zaslugah velikih mož, kakor je bil Bismarck, ampak v prvi vrsti imajo dandanašjo svojo veličino zahvaliti svoji, v primeru z našo — uzorni narodni vzgoji. Kakor v marsičem drugem, lahko bi se mnogo naučili i v tem pogledu mi pri njih, pri naših najnevarnejših nasprotnikih. Kako torej mislijo nemški pedagogi o na-rodni vzgoji?

Disterweg vidi bistvo narodne (nemške) vzgoje v naslednjih točkah: Nemška vzgoja ne sme zatajiti značaja obče človeške omike. Nемец je človek, v katerem se nahajajo pred vsem klice občečloveške, univerzalne omike. Nemška vzgoja mora iti za tem, da raz-vije občečloveško nprav v narodni obliki, odvrtače, zlasti v prvi mladosti, ves tuji nakit. Nemška vzgoja naj povspesuje razvoj individua, samostalnost in samodoločbo istega. Nemška vzgoja se ozira ne le na in-dividualnost otroka, marveč spoštuje tudi pokrajinske posebnosti, izhajajoče iz ple-menske razlike, podreja jih pa pogledu na narodno jedinstvo. Nemška vzgoja vzbuja narodno zavednost; čut za vse, kar je na-rodnega, pa seznanja mladino z narodnimi duševnimi zakladi, goji misel o narodni skup-nosti ter odvrta vse ločujoče razločke, zgodovinske in verske. Nemška vzgoja de-luje od znotraj, ne pa od zunaj noter, na-čelo ji je evolucija. Nemška vzgoja gre v svojem bistvu za tem, da razvija in jači čustvovanje, da budi živo zanimanje za resnico in čednost ter za predmete omike. Ista ne vidi prave vrednosti v mnogolič-nosti znanja, nego v omiki značaja, ne iz-

*) Po dr. H. Abegg-a: Was schulden wir unsern Kindern?

ključujoč telesne vzgoje. Nemška vzgoja se vrši pod uplivom strogosti, pokorščine, pietetete, truda in marljivosti. Nemški vzgoji smoter je prijaznost, odkritost in resničnost. Nemška vzgoja je vzgoja po nemških običajih in navadah. Nemška vzgoja polaga temelj neprestani, vse življenje trajajoči evoluciji gojenca . . .

V vzgoji igra prvo ulogo materinščina. Čujmo še, kako sodijo Nemci o materinščini.

Materinščina je jezik, v kateri začne, kakor je naravno, človek govoriti; bistveni znaki istega mu ne izginejo nikdar. Očetnjava imenujemo deželo, ki nas je rodila, a materinščino imenujemo jezik, v katerem se razvijajo in izražajo naše misli, naše duševno življenje. V materinščini molimo, v njej mislimo in čutimo vse, kar se tiče domovine in kar nas je domovina naučila. Vsa posebnost čustvovanja in sprejemanja utisov iz zunanjega sveta nam prihaja posredovanjem prvih glasov, ki jih čuje naša vzbujujoča se duša. Ljubeznivi govor matere, laskajoča imena, ki mu ga jih daje, pesem njeno poslušaja dete vedno pozorno; sprva obrača svoje oči v njen obraz, na njena usta, potem začne samo govoriti, in njegova prva beseda je skoro vedno: mati. Krivo pa je menenje, da bi se morda vsakdo sam iz sebe naučil svoje materinščine, da bi mu torej ista bila prirojena. Človek ni ustvarjen za določeno materinščino. Germani, Slovani in Romani imajo fizijološko in anatomiško enaka govorila (organe za govor).

Francosko dete, rojeno na Ruskem, se nauči istotako čisto govoriti ruski, ako ga obdajajo le Rusi, kakor domačin, in ruščina mu postane materinski jezik. Otrok si obrazuje dušo in jezik po okolici, ki ga obdajaja, on govori za drugimi.

Zdravi otroci bistrh glav posnemajo kmalu, in sicer izvrstno, tudi najfinejše nijanse. Tako je pri deci v drugem, tretjem, četrtem letu in tako dalje: vso šolsko dobo mora otrok na isti način, posnemajoč, učiti se svoje materinščine. — Prak-

tičen problem je vprašanje o učenju tujega jezika poleg materinega. Tu ne govorimo o znanstvenem, filološkem proučavanju, nego o rabi tujega jezika za vsakdanje potrebe, kot sredstvu neposrednega občevanja. Kakor je videti na prvi pogled, preti nam tu nevarnost, da izgubi otrok, ako hočemo njegovo duševno življenje stlačiti v dve različni obliki, narodni tip in npravni čut za domače, da nastane zmešnjava v jeziku, v čustvovanju, neznačajnost in hermafroditstvo. Ako pa to stvar preiščemo natančneje, najdemo, da je ta bojazen pretirana. Pred vsem veljaj načelo, da mora biti en jezik materinščina; niti otrok ne more služiti dvema gospodarjema. Drugi jezik se nauči otrok pač rabiti, da se zamore razumevati s tujimi osebami, s katerimi pride v dotiko in ki ne umejo njegovega jezika. Pazno poslušaja njih govorjenje ter govori kmalu za njimi, kar so rekli in kakor so imenovali posamezne predmete. Ta tehniški del govorjenja je znatna pridobitev, katero je v poznejši dobi mnogo težje doseči, ter je vsed tega velike vrednosti za vse, ki imajo potrebo in priliko, priučiti se tujim jezikom. Sicer pa korist, ki jo ima otrok od tega, ni tolika; izvečine usposobi otroka rabiti vsakdanje izraze, mnogokrat ponavljane reke. Ako sta oče in mati različne narodnosti, razumevali bodo otroci pač oba jezika, govoriti pa hočejo le enega ter govorijo navadno le s tistim roditeljev, ki razume samo dotični jezik. Tuj jezik ostane otroku vedno tuj: s prvinami se seznanja zunanje, a še le mnogo pozneje, vsled čitanja in vaje, se pokažejo očiti uspehi, katerim se je z zarano navado položil temelj. Nobenemu nemškemu otroku pa, in če bi bil kraljevega rodu, ni smeti o vzbujanju zavesti pridržati ali prikrajšati nemške materinščine. Ako se je izpolnil ta pogoj, ni nobene nevarnosti, če otroka uvedemo tudi v območje tujega jezika. Če je korenika ostala zdrava, smemo

rastlino tudi presaditi; potem bo razvijala svoje posebne lastnosti v tuji zemlji to toliko bujnejše.

Tako sodijo o narodni vzgoji in o maternem jeziku Nemci. Dal Bog, da bi Slovenke uvaževale nauke, ki jih lahko crpijo iz gornjih vrstic!

UMIRANJE. J. S. MACHAR. (GOSPEJ OTILJI SKLENAREVI-MALI. *)

„No, kje je?“

„Še sledu ni, milostiva; ves vrt sem preiskala in podstrešje, i v kleti bila sem in pri sosedih povprašala — a nihče ni je videl. Kakor bi zemlja bila jo pokrila.“

„A v pralnici in čumnat si bila?“

„Da, pa zastoj.“

„Morda je kdo ukradl jo.“

„To bi se mu splačalo! Kakor kožuh moljav je bila mačka, dlaka v roki ostala je, če se si je dotaknil“, postrežnici mladi smeje iskrene oči se zlobno in zaničujoče na bolno gledajo gospo, katera leži tu v belih pernicah odeta in v zid obrnjena.

Pepelasto ji novembra svit lase obseva rjave, kateri se ji lepijo na čelo, profil izmučeni in ožolteli in suhe členke na ročici mali, ki iz rokava kuka in kot mrtva na pernici leži. Poročni prstan motno leskeče se na njenem prstu, prevelik je.

„Kako je danes zunaj?“

„Eh, vlažna zima, mraz, da kar pretresa kosti človeku.“

„Saj ga tudi čutim.“

Priloži v peči in potem še enkrat pregled vse — sobico, klet in podstrešje, prinesi mi živalico ubogo.“

In v peči veselil se zlatožolti piamen je nove žrtve, zadovoljno skakljal je okrog črnih kosov oglja, ki hišina mu jih je vrgla v žrelo nevoljna, godrnjaje radi smešne želje po mački, radi muh gosposkih,

„Žival uboga“, vzdihnila gospa je in topo zrla v ornamente stene; na polji modrem melanholično so se vili cveti enostavno sivi,

„uboga mačka!“ —

Njena duša davno že v neki slutnji je račun sklenila z ljudmi, z mladostjo, z vsem, kar nam je žitje, te štiri stene zdaj so bile svet ji — zdaj še žival se izgubi ji stara!

Tu čuti, kakor bi ji roka tuja uropala kos duše!... Nekaj tednov ta mačka že ni mogla več iz hiše, in nekaj tragičnega bilo v hoji, v očeh nje žoltih... kakor da bolezen, ki muči njo, lotila se je tudi razumne te stvari! Po cele dneve polegala je v toplém kotu blizu peči, izleknjeno in nepremično, in odtod zrla vanjo žalno z okom širokim, svetlim.

Petnajst let temu je, ob svoji svatbi prinesla jo od matere je svoje, igravo mucko z mehko belo dlako in smešno črno liso na glavicu, ki bila je kot čepica koketna nad hudomušno modrimi očesi. Takrat je k možu svojemu stopila in mucko pritiskaje k nedrom nanj se naslonila: „Glej zadnjo stvar iz bale!“ in mucko poljubila je. On v šali zagrozil mucki je: „Tatici mojih poljubčkov ne dajaj.“ In mucika je na tla zletela, ona pa se je ovila okrog vratu njegovega...

Ah slike te iz minulosti njene!...

Spomini njeni bili so le vrsta momentnih slik, ki v nje je vse prelila v nočeh brezsanskih, dnevih zapuščenih, kak doživela je. Na njih je bilo naslikano natančno, kot reljéf, vse, in vsaka slika bila je dogodek. Le-ti spomini so ji še ostali, ko je pod težo slutenj že račun sklenila z ljudmi, z mladostjo, z vsem, kar nam je žitje, — pač žalosten plus. Nje premissljala je,

*) Iz zbirke »Zde by měly kvést růže...«

za sliko slika se vrstila v duši,
kakor med prsti jagode na molku,
sicer brez žala in nevolje in le
z nekako tesno mračnim fatalizmom,
ne verujoč, al res tako je bilo
vse, ali ona, ki leži tu kakor
kak Lazar, res je to vse doživela,
v kalejdoskopu prejšnjih dnij je zrla.

Tako je bilo v času nje zaroke.

Skoz okno majnikov večer se vlega,
a ona mi odlaga platno belo
in iglo in na prstih šteje resno:
en mesec — dva — trije; tako nekako
trinajst bo tednov. Tekom tega časa
zgotovim balo — in potem... potem pa...

In zamizi... toplota ljubka lije
po licih se ji... nedra dvigajo se...

In z vrta doli, ki drgeče v cvetji
medenem, gor na okna njena spenja
mladike belordeče jablana in
peresca v sapici se vetra lahko
priklanjajo na platno beih srjajc...

In slika svojo si jesen prihodnjo:
V nje topli sobi samovar šumi ji.

On tesno k nji primakne stol in gleda
na sence njeno. Toda ona kakor
nalašč pazljivo pregleduje zadnji
„Bazar“ ali pa kak roman. On glavo
k nji sklanja, niža, položi jo
na liste knjige, z lepimi očmi zre
v njo, prosi nemo jo, ginljivo prosi...
Tedaj šele poskoči kakor srna
in vjame glavo in poljublja, vroče,
da zgoča tema nakrat oči obsenči,
v omami sladki pada mu v naročje...

Izginje slika in zatone v meglo.

Fežko zakašljala gospa je bolna,
Z naporom obrnila se je znak in
suhe roke nad glavo je sklenila
in gledala na rožo sredi stropa.

In spet se vidi. Pet al šest je tednov
po njeni svatbi. Pred zrcalom sedi
in češe rjave si lase svilene.
Že več dnij nekaj v nji bojuje se in
duši jo. In neznano čustvo često
prešinja jo, gnusoba jo pretresa,
presičenost. Čemu — ni vedela. Zdaj
kar nehote v zrcalu gleda medle
oči, višnjevkaste zre kolobarčke,
in čustvo to trepeče v vsakem nervu,

močnejše večno in močnejše — čuti
to intenzivno — jasna ji uganjka.
Trenotki vsi so zoprni ji, ki so
doslej omamljali jo z blaženostjo.
To sreča ni, ki je o nji sanjala.
Nečesa manjka... manjka, Bože, Bože...

In pregleduje sliko svojo in se
zdi sama sebi kakor cvet utrgan,
ne ovenel, ampak zmečkan in pust in
brez vonja... V tem pocuka nekaj doli
za krilo jo. Igrava mucka spenja
po nji se, vsaja kremplje v krilo njeno
in gleda jo. Privzdigne mucko, prosto
peroči tok solza zdaj lije mucki
na mehko dlako. Z doma stvar samo ta
je smela biti priča nje solza, nje
bolesti prvih solz... Premišlja sladke
trenotke plašnih sanj dekliških, slike,
o kojih je hotela, da življenje
ji uresniči jih... Ah, sanje te le
bile so prava neskaljena sreča,
tedaj pa jih še niti ni čutila,
in zdaj ne vrnejo se več nikoli...

„Kje je žival?“ zastoka mi bolnica.

Pojavi nova slika se ji v duši,
preprost pojav iz davnega detinstva,
izginje precej in izginje druga
in tretja; kakor v vročnici sedaj se
podli življenje mimo nje, momenta
nobenega ne more vjeti in se
pri njem muditi. Hkrati diha trudno,
naporno, urneje ji polje kri in
trepalnice medle zatisne trudno,
kot da bi spala. Zdaj pa ena slika
trdno stoji pred nje zaprtim okom.

V postranski sobi spet se vidi samo.
Večer poleten, okno je odprto.
Vse tiho zunaj. Ura je enajsta.
Moža doma ni. Ah, to je že davno,
kar z njo prebil večer pri tej-le mizi
poslednjč je. Seve, tega je kriva
le ona, a drugače moči ni. On
odhaja vsak dan, kam, nji znano ni. Ne
vprašuje ga. Dejal ji je, grem tja al
tja, nji bilo je vse eno. Potem je
sploh molčal... Zdaj bo prišel, menda stopil
s poljubom suhim k nji, iz kojega se
ljubezen davno že je izgubila,
kakor resničnost s fraze, s kojo „Dober
večer“ želimo. — Kak vse to je prišlo?
Al ni imela ga resnično rada?
on nje? Ljubezen bila je resnična,

a ne ta, ki po nji je hrepnela
v dekliških letih, ki o nji je brala,
ta nevmrjoča, vedno zmagujoča,
kot smrt mogočna, proslavljena v verzih,
romanih, bajkah in po tradicijah —
te ni bilo... Ljubezen njiju bila
v primeri z ono je nekako medla,
vsakdanja, bolj opojnost ali dušna
bolezen... Ni je in nič več ne bo je.
Ah, zdravje prišlo je, to trezno zdravje,
in ozdraveti htelo se je spet bolezni,
in ozdravela je obupovala...

Pri hišnih vratih zvonček zdaj zapoje
ostro — moj mož — pomisli ona mirno.
Res je. On pride v sobo, po navadi
k nji skloni se, poljubi po navadi,
z roko pogladi čelo in lase ji.
In ko po strani ozre se, nekaj
prečudnega zapazi tam na belem
naprsniku... „Dovoli malo, čakaj.“
Na igli pri kravati trdno vjetih
visi mu dvoje dolgih črnih las, ah,
ah, dvoje ženskih las!...

„Lasje so to, glej!“

Prestrašil se je: „Da, res to lasje so“,
v zadregi reče ji — neumno skoro.
„Lasje so ženski!“

„Res, zdi se, da ženski.“
Molčala je. Lase na tla spustila
in z gnusom si otrla prste svoje
ob krilo.

„Toda to je vendar čudno“,
začne soprog zdaj z izlaganim mirom,
„kako lasje ti —“

V stran obrne glavo,
na videz mirna mi odide v sobo,
mehanično se brzo sleče, vrže
na pernice se. Plakala ni, samo
zastokala, parkrat zašepetala:
„Ubita.“

Zjutraj se odpelje k mami.

Povedala ji je in se solzila.

Z nasmehom tožnim mati gladi laske;
vzdihuje: „Usoda... Feđa ti se vrneš!“
„Nikdar, kako jaz morem z njim živeti?“
„Kakor vse druge.“

„A soprogi drugi...“

„Enaki vsi so, pravim, vsi enaki.“

„Papa naš?“

„Dete, vsak svoj križ pozna — ne
vprašuj nadalje.“

In obe molčita.

„Ko živel bi mi vsaj črvček mali,
vsaj dete, za katero bi lahko živela!“

„Vesela bodi, da ga ni. Ker pilo
gorje bi z mlekom tvojim.“

Tiho spet... Kar
dè majka tužno: „Česa manjka vama?
Ljubezni ne, bogvaruj, le navade,
ki ljubavi ostanek je, ki potiej
moža in ženo vodi... Vrne se in
privadi se...“

Vrnila se je...

Tu bolnica
ozre se na omaro. Tam pri zidu
izmed zmesi skodelic, vaz in pestrih
kozarcev gleda nekaj rjavkastega...
ostanki šopka od poroke... slika
prelepa njenega življenja... isto
ostalo od obeh je, misli ona.

In spet se vidi
v preteklih dneh. Kakor jeseni kaplje
dežja ob okna bijejo zaprta,
grede ji dnevi enolično. Ona
sedi in misli, misli. In prihaja
na misel ji, da se odreka svetu
in njega radosti — čemu? Dovolj je
še mlada, da lahko moža posnema,
da bi ubogala vabeče glase,
ki često čuje jih, in tiste vzore,
ki predočujejo jih žene druge.
Če srečna bit'ne more tedne, leta,
kaj ne bi uživala hipov? Toda
svareči strogi glas notranji čuval
vsega jo je... Danes mu je hvaležna.
Tak višja čustva vsa je darovala
igravi beli mucki, jo laskala
in negovala, z njo igrala se in
zgovarjala, smejala, in kot dete
umela jo živalica je modra.
Sicer pa strah je bila hišinam in
za vsako družbo kazni, kamor forma
jo usilila je; smešna vsem je bila,
ki so jo motrili od daleč,
in vedela je to, tak je hotela —
to bilo je življenje...

Hišna pride:

„Sedaj žival sem našla, milostiva!“

„Kje je?“

„Podstrešjem, toda že je mrtva.
Za brunom ondi, človek dobro mora
paziti, v klobčič zvita je kot cunjja.“

Molči bolnica.

»Kaj pa zdaj naj delam?“

„Stol vzemi in k omari ga pristavi.
Za vazami, skodelicami v kotu
je bičje staro, vrži v peč je, hišnik
na vitu naj takoj zakoplje mačko,
globoko. In tako zdaj lahko ideš...“

In plena veselil se zlatožolti
plamen je. Stare suhe bilke ostro
so pokale, ostanki davnih cvetov,
pepel rjav, še žareč, in brzo so se
izpremenile v sivkast lahek prašek.

Bolnica čuti, kak po sobi diha
dih vničenja — največ še eden, dva dni,
— pa mu odda, kar je njegovega še.
In vidi postarno to mačko belo,
kako oči na brunu tam zapira,
te tragične oči, velike, žolte...

Tak vzdihnila je le, več mislila ni.
Naporno se obrača k zidu, medle
oči svoje upira topo v steno,
v cvetove, ki vrste se valovito
po sobi v melanholični modrini.

Pripravljena je. »Tako bode lahko
pričakovala...“

SLOVENSKO SPLOŠNO ŽENSKO DRUŠTVO. MILA DOBOVA.

Zavedno in narodno požrtvovalno ljubljansko ženstvo si hoče ustanoviti društvo, katero bode skrbelo za izobrazbo širših ženskih slojev, t. j. skušalo bo vzbuditi med ženstvom zanimanje za vse, kar je lepo, potrebno in dobro, za socialna vprašanja, za umetnost, to pri nas tako zanemarjeno dete, širilo bo zanimanje za ženstva tičoča se dnevna vprašanja ter tudi za poljudno znanstvo. To bode gotovo lahko doseglo s predavanji, z zdravim čitvom, s prirejanjem učnih krožkov ter s skupnimi izleti. To je program, katerega ni možno dovolj pohvaliti in odobravati.

Tacega društva nam je bilo že davno treba... Da zadostuje, oziroma mora zadostati ženski le igla, kuhalnica in metla, da je ženska na svetu le radi moža in otrok, teh predpotopnih nazorov so se otresli že malodane tudi najhujši filistri in — sebičneži — epikurejci. Rousseau meni, da umetnost razmišljati ženski ni tuja. Ženska prav tako lahko razsoja ter samostojno misli, kakor možki; od narave ima vse iste duševne darove, samo nje odgoja je slabša, neprava ter zatre čestokrat ono, kar bi lepo vzknilo in donašalo sadove. To nam potrjuje žensko gibanje na vseh krajih in koncih sveta; ženske so vzlic vsemu nasprotovanju najmočnejših faktorjev že odstranile mnogo zaprek, stopile so pogumno v areno, kjer se bojujejo z najboljšim uspehom z »uma svetlim mečem« Profesorice, zdravnice, slikarice, pisateljice, kiparice Zjedinjenih držav, Rusije, Anglije, Švice, Avstrije in drugih držav pričajo, da zmore ženska, ako se ji nudi zadostna izobrazba in se ji dovoli, svoje znanje praktično uporabiti, isto kot možki.

Ali ženstvo nikakor ne namerava konkurirati z moštvom ali siliti tja, kjer ni njegovo mesto; za višjo omiko teži le zato, ker mu je to vsled socialnih razmer duševna in telesna potreba, ker mora dandanes bojevati prav tako boj za obstanek, kakor ga bije možki, ako neče poginiti ali pa se — prodajati. Kakor kaže ljudsko štetje od l. 1890., je samo v Avstriji en milijon udov in ločenih žen, od katerih se jih mora živiti 627.000 od dela svojih rok. Poleg teh je pa še 300.000 deklet, ki so stara nad 40 let ter si tudi sama služijo svoj kruh. Četrt milijona omoženih žen pa dela v tovarnah, ker obitelji ne zadošča zaslužek moža-delavca.

Dolžnost vsake ženske je, da se izobrazuje, najsi postane potem že pestunja, tvorniška delavka, kuharica, prodajalka, učiteljica ali zdravnica. Ako se omoži, ji je pa še tem bolj treba temeljite ter mno-

gostranske izobrazbe, da more izvrševati častno in koristno svoj poklic i kot soproga i kot mati. Izrek gospe Laure Marholmove: »Des Weibes Inhalt ist der Mann« ima izvestno dokaj resničnega v sebi, a zato naj vendar ne osredotoči ženska vso svojo znanost in umetnost le na izbiranje modernih, navadno malo okusnih toalet, na flirtovanje, na slabo igranje kakega glasbila ter na še slabše govorjenje nemščine in francoščine. »Žena bodi v vsakem oziru vredna polovica celote, katere druga polovica je mož.« Da temu doslej ni bilo tako, so bili krivi v prvi vrsti možki sami. Gospodom je bila in je deloma še ženska samo gospodinja ali pa igrača; z njeno telesno lepoto, toaletno eleganco ter z njenim denarjem se bahajo pred svetom. Prav redkokdaj pa skuša razširiti mož svoji ženi obzorje, saj se razgovarja z njo le o najplitvejših vsakdanjih rečeh, in ako že govori z njo o resni, važnejši stvari, o višjih vprašanih kulture, je vedno površen, brez vsake poglobljenosti in temeljitosti. Mož ne informira svoje žene o svojih težnjah, ona ne vé ničesar o njegovem poklicu, dá, navadno žena niti ne slutí, kaj boli ali veseli moža. In vendar bodi žena svojemu možu najboljši, najrazumnejši prijatelj. Mož in žena naj drug drug zega spopolnujeta, le potem bode zakon tak, kakoršen mora biti, in otroci tega zakona bodo plemeniti po srcu in duhu, umni in nadarjeni.

Seveda se naše ženstvo doslej večinoma ni moglo povspeti do posebno visoke stopinje izobrazbe, deloma vsled svojih slabih gmotnih razmer, deloma vsled pomanjkanja praktično organizovanih šol, deloma pa tudi zato, ker ženstvo samo pre malo skrbi za svojo izomiko. Ko dovrši dekleta 6 ali 8 razredov v samostanu ali zavodu, ko napravi svoj trgovski ali poštni izpit, ko ima svoje maturitetno spričevalo in spričevalo učit. sposobnosti, napravi v svojem izobraževanju navadno debelo piko. Njenega učenja je tedaj konec za vedno.

Treba si je služiti svoj kruh, vse drugo ji je deveta briga. Ako pa ima srečo, da dobi doktorja ali profesorja za moža, tedaj pa preide itak njegov naslov, njegov ugled, celó njegov vpliv tudi nanjo... Moda in noblesa je večini našega takozvanega inteligentnega ženstva malodane vse. Po naj-novejši modi ukrojeno, dragoceno, če le možno, svilnato krilo moraš imeti, in če si hči ali žena kakega odvetnika, zdravnika, inženjerja ali vsaj kakega bogataša, ki pa sme biti tepec prve kvalitete, tedaj smeš in moreš prvačiti v vsaki družbi, če tudi si nevedna in plitka, bolj kot najponižnejša dutka. In vrhu vsega je še prav ta v svilo in baržun zavita puhlost strašno domišljava in ekskluzivna.

Dá, prav ta domišljavost in to klikovstvo je zakrivilo zlasti med Slovenci mnogo, mnogo škode, katere ne bo možno popraviti leta in leta. To bahaško izoliranje, to povzdigovanje samega sebe nad druge je krivo, da je pri nas socialno življenje zlasti po mestih povsem uničeno. Občevanje je postalo neprisrčno, prisiljeno, nenaravno... To neutemeljeno klikovstvo si je naložilo na dušo veliki greh, da je pognalo ženstvo srednjih, zlasti pa nižjih krogov k reakcionarnim strankam, katerih voditelji so si znali s svojo sebično ljubeznivostjo pridobiti v narodnih družbah ignorirano ženstvo, da vplivajo z njim tudi na moštvo, kar je s političnega stališča največje važnosti. Ako se množi reakcionarno ženstvo, se množe tudi reakcionarne stranke, s tem pa se utrjuje tudi napredku sovražni politični sistem. Grehi proti ženstvu se tako maščujejo nad vsem narodom. Posledica dosedanjega zanemarenega našega ženstva, sad nebrižnosti moštva napram ženstvu je tudi sedanje sramotno nemškutarjenje, ki ima svoje močne korenine tudi mej našim najinteligentnejšim ženstvom, dá, celó mej našimi paradnimi »prvakinjami«. Žalostno dejstvo je, da kramljajo naše najodličnejše dame najlažje, naj-

lepše in najrajši v nemščini, da večina dopisuje le nemško, navadno celo iz uprav sramotnega vzroka, ker slovenščine niso dovolj zmožne. In tako se množé vrste slovenskih janičarjev! Oče Slovenec, mati nemškutarica, sinovi in hčerke pa »trdni sinovi in pristne hčerke Germanije!«

Vsakdo, ki opazuje od strani družabno naše življenje, vsakdo, ki hoče biti nepristranski, mora priznati, da so naše razmere res take. A k sreči je tudi res, da imamo vzlic vsemu še zavednih narodnih žensk.

Zasluga našega požrtvovalnega ženstva je, da so se ustanovile ob mejah slovenske šole: večinoma ženske so zabranile že po nekaterih krajih ponemčenje ter polahonjenje naše dece. Skoro le na ženskih ramenih sloni družba šv. Cirila in Metoda. In to gotovo ni mala stvar. Ženske, zavedne Tržačanke, so ustanovile tudi prekorigno družbo sv. Nikolaja, katera rešuje sto in sto bitij gotove propasti.

»Slovensko splošno žensko društvo« pa bode vzbudilo v vseh ženskih slojih narodno zavest, veselje do čitanja, skrbelo bo za revne deklice ter sploh zboljšalo kolikor možno v vsakem oziru razmere slovenskega ženstva in naroda sploh. V to pa treba resne volje. Društvo si mora pridobiti zmožnih, delavnih, vztrajnih ter agilnih moči, le tedaj bode moglo vspevati ter reševati v polnem obsegu svojo nalogo. Tu se ne bo plesalo, zabavalo in dvorilo za »narodov blagor«, tu treba innogo, mnogo delati. A tudi možki naj bi smatrali to društvo kot nekaj resnega, zares koristnega in potrebnega. Pristopili naj bi v kar največjem številu kakor ustanovniki. V prvi vrsti pa naj postane vsaka žena in dekle, kateri je le malo pri srcu napredek slovenskega naroda, član tega prekorignega društva, ki naj bi mu darovali zavedni Slovenci tudi potrebnih lep-slovnih in znastvenih knjig ter časopisov, po katerih bodo gotovo z veseljem segale Slovenke.

KAMENČKI. KRISTINA.

Prstanček, tvoje
kamenčke tri
rade, oj rade
zrejo oči.

Kamenčki trije
lepo bleste,
živo igrajo,
svetlo goré.

Dijamant iskri,
safir, rubin
sladek na ljubca
so mi spomin.

Srce po njem mi
zahrepeni,
kakor preteklo
davne že dni. —

A ko po noči
mamica spe,
meni na lica
kaplje rosé...

Biserčki lepše
ti se bleste
kakor vi, kamenčki
dragi trije...

O SPOLNI VZGOJI.*) DRAGOTIN LONČAR. PRAGA.

Vsi navedeni pojavi jasno spričujejo, da ni izvrševanje spolne funkcije neobhodno potrebno za naše zdravje, da morejo ljudje vsake starosti živeti zdravi brez rje in da bi mladini zelo koristilo, ako bi tako živela. O tem si moramo biti najprej na jasnem; skušnjave, navade, umetne potrebe itd. so postranska vprašanja.

Pametni stariši bi si morali pridobiti tak vpliv pri svojih sinovih, da bi jih ohranili čiste do petindvajsetega leta, potem pa naj bi jim omogočali zakon in sami jih k temu vzpodbujali. Ta red velja za vse narode, ki žive v zmernem podnebjju. Bolj zgodnji zakon je morebiti časih dober, toda splošno to ne velja. Kaj naj storimo, da zagotovimo boljši vzor nra-

*) Po dr. El. Blackwellovi.

nosti, ki bi izpremenil vzgojo mladine? Vsa naša praktična delavnost v tem oziru mora sloneti na tem glavnem načelu, da spolno občevanje izven zakona, ki se ne briga niti za to, kaj mu veva vest, niti za to, kaj zahteva blaginja drugih ljudi, ni nujno za organizem našega telesa, ampak je le posledica razmer, ki se dajo odstraniti. Od tega, ali to resnico sprejmemo ali jo zavržemo, je odvisna spolna vzgoja in zakonodarstvo. Ako se po nji ravnamo, vselej se zlo zmanjšuje; ako je ne upoštevamo, potem to zlo narašča in se širi. Prvo sredstvo, s katerim bi se omogočala boljša nramnost, je razširjanje te resnice, da sta moška in ženska čistost nujni pogoj razvoja v človeški družbi.

Čim podrobneje razmišljamo o tem predmetu, tem bolj spoznavamo, da je za nramni preporod naše družbe neobhodno potrebno, da imajo vsi ljudje, možje in žene, pravo prepričanje o tej stvari in da po tem prepričanju tudi prav ravnaajo. Noben sloj ni neodgovoren za spolno zlo. Žene so pravtako kakor možje odgovorne za veliko pokvarjenost naše družbe. Zlasti imajo stariši tu važno nalogo, predvsem mora biti žena dobro poučena o vsakem predmetu, ki se tiče družinskega življenja. Žena je ne samo mati otroka, ampak tudi mati doraščajočega in dospellega moža. Ako si je znala pridobiti prijateljsko zaupanje svojega sina ali hčere, more blagodarno vplivati na svojo deco od rane mladosti do njih dospelosti, za kar ji bodo otroci hvaležni. Zato se moramo predvsem iznebiti domnevanja, da se žene višjih slojev, izobražene in krepostne žene, ne smejo brigrati za spolni greh, da ne smejo o tem vedeti, kaj se godi, niti videti družega nego to, kar jim je milo. A ravno te žene so vsled svoje izobraženosti v prvi vrsti poklicane, da delujejo za nramni preporod, ker morejo dobro spoznati veliko zlo, izhajajoče iz spolne nenramnosti, kjer zmaguje telesna prirojenost nad ljubeznijo.

Poglavitna dolžnost starišev je, da pazijo na nedoraslo deco. Temelj nramne vzgoje je spoštovanje do človeškega telesa.

Treba pouka, da ima naše telo važne in plemenite funkcije; zato se ne smemo ž njim igrati. Nevaren je često v tem oziru vpliv pestunjev. Na otroka moramo paziti noč in dan, od rane mladosti mu vcepjati dobre navade, razloge za to pa mu moremo navajati mnogo pozneje. Oče in mati bi morala biti prva in najzvestejša prijatelja svojega otroka. Le z ljubeznijo in zaupnostjo je mogoč trajni in uspešni vpliv, ko bo otroku očetova ali materina navzočnost vedno mila. Tu ne pomagajo nikaka stroga pravila, nikaki opomini ali ukori, ampak le vzgojevalna sila medsebojne ljubezni in zaupnosti.

Po šolah in zavodih bi se moral vznburjati čut za nramnost. Spolna vzgoja bi se morala nadzirati, treba bi bilo paziti na značaj učiteljev, primerno urediti stranišča, spalnice itd.

Velika nevarnost so nenramni, spisi bodisi klasične bodisi moderne literature.

Naravoslovne vede in dela, ki vznburjajo v nas ljubezen do narave, imajo nasproti temu ogromen vzgojevalni pomen. Izprehodi in zabave pod milim nebom blagodarno vplivajo na mladino, kakor smo že omenjali. Telovadba in zdržanje opojnih pijač sta izdatni sredstvi nramne vzgoje.

Prijatelji mnogo vplivajo na značaj. Nad mero važno vzgojevalno sredstvo je torej za stariše, ako pazijo na svoje otroke, koga si volijo za svojega prijatelja, toda pri tem ne smemo rušiti svobode dece. Stariši morajo vedeti, kdo so prijatelji njih otrok in kakšen vpliv imajo na nje. Ako je oče prijatelj svojega otroka, sme biti tudi prijatelj njegovega prijatelja.

Skrbno morajo paziti stariši na dobo, ko se značenja vznburjati v njih otrocih spolni nagon. V tem času ima zlasti mati veliko a težavno dolžnost. Potrebuje zdrav-

niškega sveta. In tu morajo stariši pomisliti, da so svoji deci s tem, ako so ji izvolili zdravnika za svetovalca in vodnika, ustanovili avtoriteto, ki more koristno, pa tudi škodljivo vplivati na нравni in telesni razvoj njih otrok.

Ako bi bila zdravniška veda tako določna, kakor je matematika, potem bi vsak, ki bi ne vzprejemal njenih naukov s popolnim zaupanjem, ravnal nespametno. Toda medicina, ne more trditi, da pozna absolutno resnico. Stoletja se vrste in ž njimi razne medicinske šole, ki imajo vsaka drugo prepričanje. I o spolnem vprašanju vlada sedaj dvoje različnih naziranj. Na obeh straneh so ugledni možje, ki zagovarjajo čisto nasprotna stališča o tem, kako vzgajati spolni nagon. Eni smatrajo krepkost, drugi greh za nujnost. Obe strani imata o tem jasno prepričanje in obema gre za blaginjo človeške družbe; razloček je v tem, da eni imajo pred očmi daljno a drugi bližnjo prihodnost.

V tej važni življenski dobi, ko se v mladeniču vzbuja spolni nagon, ne sme dajati zdravnik nejasnih svetov. Reči mora, da pravilno umevana čistost pomenja zdravje, da treba mladeniču prve spolne pojave zadrževati, a ne dražiti, da se mora varovati samoskrumbe in skrunitve drugih. Narava mu ohrani zdravo telo, ako ohrani on čisto mišljenje. Tu ne sme biti nikakih dvomljivosti, tu govori veda določno.

Prostitucija ni nujna. Spolni nagon je neizogibni del naše prirojenosti, toda ne prostitucija. Spolno strast brzdamo ali pa ji ustrezamo na dvoji način: z zakonom ali pa s prostitucijo. Ta strast je nujnost, ona je spojena z našim organizmom; ni pa nujen način, s katerim ji zadoščamo.

Neprecenljiva pomoč pri spolni vzgoji je prijateljsko občevanje bratov in sester, prijateljsko razmerje med dečki in deklicami sploh. Gotovo pride čas, ko opustimo samostansko vzgojo, kjer sta spola drug od drugega ločena. Samota, prikrivanje vzbuja

bolešno radovednost, mika in draži, kjer bi se moralo vzbujati pravo poznanje in naravna zaupnost. Oboje je pretiranost: ako mladino dovajamo v pokvarjeno družbo ali pa, ako jo strogo po spolu ločimo. Prva pretiranost se opira na nauk, da je spolni nagon tako silen, da ga ne moremo krotiti, ampak da se je treba »izživeti«. Druga pretiranost izvira iz mnenja, da je spolni nagon veliko zlo, skušnjava hudobnega duha, ki jo moramo kolikor mogoče odstraniti. Pravilno ravnanje pa se naslanja na spoznanje, da je spolni nagon plemenita sila, katero je treba polagoma razvijati in potem, ko se je razvila, pristojno ji ustrezati. Da ima mladina resnično radost od drugega spola, zato ji ni treba spolnega občevanja. Nasprotno, nepristojno občevanje z drugim spolom jo oropa tega veselja, ker ji ruši razvoj duševnih in telesnih razkošij, ki povzročujejo trajno slast. Pošteno prijateljstvo med mladimi možmi in ženami krepča in plemeni njih moštvo in ženstvo. Posledice vzajemnega prijateljstva so cene. Družba, v kateri se strogo ločijo mladi ljudje, ni zdrava, ona vodi k narodnemu propadanju, a ne k narodnemu napredku.

Prijateljsko razmerje med brati in sestrami se sedaj zgodaj ruši, ker stariši ne poznajo njegove velike vrednosti, ruši se s tem, da se bratje in sestre v šoli in pri zabavah drug od drugega ločijo, dasi bi morali to vzajemno prijateljstvo in ljubezen kjer le mogoče podpirati. V družino, kjer bi si bili bratje in sestre prijatelji in tovariši, naj bi prihajali drugi dečki in deklice, mladi možje in mlade žene; s tem bi se vzgojevalni vliv družine večal, in tu bi se razvijale prave naklonjenosti, ki bi vodile v zakon.

Mlade žene imajo zlasti nalogo, da vnemajo ljubezen do kreposti, ki se razločuje od nedolžnosti. Gojiti duševno čistost in spoštovanje do drugega spola — ta naravna zapoved velja ravnotako za deklice

kakor za mladeniče. Take žene bodo iskale pri moških svojih tovariših bolj višje nego nizke nagone.

Nravni vpliv rodbine in zlasti matere se kaže v tem, kako se vede nasproti ubožnejšim slojem, poslom, beračem itd., in nasproti svojim, sebi enakim vrstam. V obeh slučajih naravnost vpliva na vzgojo dece. Dolžnost vsake matere je, da se osebno briga za svoje posle, blažilno nanje vpliva, da opazuje tudi otroke revnejših svojih sosedov kakor svoje lastne, če že ne iz drugega vzroka, vsaj zaradi tega, ker zahteva to korist njene dece. Napačno ravnajo one žene, ki se ne brigajo za svoje mlade posle, kaj delajo, s čim se zabavajo, kake imajo prijatelje. Izobražene žene bi morale v prvi vrsti vzgajati v ženskih svojih poslih njih spolne čute, da bi jih mogli razviti v silo, ki vlada samega sebe, ki si je zvesta svoje velike odgovornosti, izvira joče iz velikega njenega vpliva. Na drugi strani pa je dolžnost omikanih gospodinj, da pomagajo padlim k plemenitejšemu življenju; naša kultura pozna le poedince obeh spolov, ki greše, ne more pa pripoznati celega sloja, ki bi bil takorekoč že obsojen k temu, da služi drugim v razkošje. To vrsto človeške družbe je treba zatreti.

Enako važen je vpliv, ki ga imajo stariši, na svoj družabni sloj, h kateremu spadajo; s tem pomagajo delati javno mnenje, ki daje pravila družabnemu življenju. Sedanji nravni značaj naše družbe je škodljiv mladini. Nauk, da je spolnost stvar, za katero se ni treba brigati; navada, da se z bogatstvom, nadarjenostjo, olikanim vedenjem nadomešča in zakriva nravna razuzdanost; razvada, da se sklepajo zakoni kakor kake trgovske pogodbe, kjer odločujejo gmotni a ne nravni razlogi, in da se moške ženijo v dobi, ko imajo svojo telesno silo že zdavnaj za seboj — vse to pogubno deluje na mlade moške in žene.

Pri delu za nravni preporod človeške družbe moramo nastopati proti razuzda-

nostim in drugič pomagati, da bi se sklepali zgodni zakoni.

Kako nastopati proti razuzdanostim, to je kočljivo vprašanje, ki se more rešiti le s skupnim delom. Ako pripuščamo v svojo hišo žene in moške, o katerih je znano, da žive razuzdano, in jih še srčno pozdravljamo, s tem naravnost vabimo k nerednostim. Ukoreninjena razuzdanost nima pristopa tam, kjer se krepost šele razvija. Nasprotno pa zopet ne smemo inkvizitorsko preiskovati zasebnega življenja. Družba ima veliko dolžnost, da s temi, ki so grešili in padli, ne da bi si bili ta greh prostovoljno izvolili, ampak so bili žrtve žalostnih razmer, sočustvuje in jim pomaga. Bodisi lepe bodisi grde, nestalne ali trdovrotne — vendar so i take žene draga človeška bitja, da bi se morala razširiti ljubezen tudi nanje; toda take ljubezni so zmožni le izkušeni in duševno silni ljudje. Kako potreben je boj proti spolni pokvarjenosti, vidimo iz tega, ker je naklonjenost k pohotnosti dedščina, ki prehaja z roda na rod. Izpremeniti naklonjenosti, vzgojiti druge moremo polagoma šele v nekoliko generacijah. Zato je treba, da se združujejo krepostne žene s krepostnimi možmi. Vpliv plemenite in globoke ljubezni enega moža do ene žene vzbudi v potomstvu po nekoliko pokoljenjih naklonjenost h kreposti.

(Zvršetek pride).

MLADI DNEVI. LINA LAVRIČEVA. LJUBLJANA.

Na oknu sem stala.

Zrla sem na sveže-zelena polja, cvetne travnike in molčeči temni gozd.

Od jutra je prihajal jasen dan in radostno je objemal polja, travnike, gozd.

Temni mrak je bežal in se skril v tihih prepadih med gorami. Mlada noč si je sramežljivo, trudno zakrila svoje temno obličje in izginila za temnim gozdom.

In s krepkim, jasnim dnevom so prihajali moji mladi dnevi in me pozdravljali s prijateljskim, veselim pozdravom. Moja dušo je vzdramil glasni, znani pozdrav, in vesela jim je hitela v sprejem: starim znancom.

In ta vsprejem je bil prisrčen . . .

In ta vsprejem je bil nežen . . .

In ta pozdrav je bil, kakor pozdrav mladenkin, ki je zazrla ljubeče srce . . .

Mlado jutro mi je pripeljalo davnega, davnega gosta . . . Poklicalo mi je minule dni, ki so spavali, kakor v spanju pozabljene sanje.

V mladostnih, gibčnih poskokih so prihajali pozabljeni dnevi. Rajali so pred menoj ples radosti in v njihovi sredi me je klicala — sreča.

Kakor rosne kaplje v jutru, ko jih obsije zlató tvoreče solnce, so bili obrazi mojih mladih dni. In izrazi njihovi so bili jasni, čisti, kakor med belimi kamenčki vzhitajoča studenčnica.

Na oknu sem stala in videla sem, kako so mi prihajali davni spomini v sprejem.

Čutila sem jih in opazovala . . .

Niso bili otožni dnevi osamele sirote . . .

Niso bili žejni mlade ljubezni . . . Bili so kakor balzamični vonj cvetlic, ki je puhtel kvišku, k Večnemu . . . Bili so beli, kakor lilija na polju. Ž njimi je hodila moja davna ljubezen, živa, hrepeneča, žgoča, kako oglje . . . In njo je spremljal mladenič, meni tako drag in mil. Mladenič, ki mi je bil vzal srcè in ga odnesel seboj, da ga je potem, ko mu je izšel vso kri, vse življenje, vrgel od sebe . . .

Jutro se je večalo, dan je vstajal, a moji mladi dnevi so odhajali. Klicala sem jih in vabila . . .

Nisem jih podila, saj so mi prinašali ljubezni . . .

Nisem jih sovražila, saj so mi prinašali spominov . . .

Prinašali so vedno manj . . .

Otožno sem jih gledala, in moja duša je trpela . . .

Je-li vse to? — Nič več? . . .

Trudno so se vlečili . . .

Čemu ste prišli, moji mladi dnevi, nekdanji spomini? Čemu? . . .

Samo zato, da me spominjate na to, kar je minilo, da mi obnavljate stare rane, samo zato? — Vse ste mi vzeli. — Le pojdite! . . .

A zopet sem jih vabila, klicala . . .

Le od daleč sem čula njihov zadnji pozdrav. Ko so odhajali, so otožno zaplakali, in njihove tople, grenke solzice, ki so padale na travnike, so zamorile cvetlice.

Vse ste vzeli s seboj, mladi dnevi, vse: le upanja mi niste odnesli. Kajti čutim da imam še v sebi iskrico, ki tli . . . iskrico, ki me oživlja . . .

PREDLOGI V REŠITEV ŽENSKEGA VPRAŠANJA. POROČA FRANJO KLEMENČIČ. TRST.

Dunajski list »Documente der Frauen« je prinesel v aprilskem zvezku spis iz peresa Josipa Perger-ja, s katerim se sicer uredništvo imenovanega lista, kakor je razvidno iz opazke pod črto, ne strinja popolnoma, o katerem pa pravi, da so zanimivi, premišljeni in vse pažnje vredni predlogi. Naslov spisa je: »Predlogi v rešitev ženskega in otroškega vprašanja in glede tozadevne ankéte.« Ti predlogi so zlasti zanimivi za nas že za to, ker iz istih izhaja, da se je pisatelj postavil na izključno narodno — nemško stališče. S tem je nekoliko popravljeno menenje naše cenjene sotrudnice Ljube, ki je v decemberski številki lanskega letnika »Slovenke« predlagala, naj bi se slovensko ženstvo oklenilo dunajskega »občega avstrijskega ženskega društva.«

Pa da vidimo, kaj predlaga omenjeni pisatelj!

Žalostne pridobitne razmere ženstva so obče znane. Pred vsakim večjim delom v zboljšanje istih moramo si odgovoriti na načelno vprašanje, ali se nam je omejiti na to, da pomnožimo sposobnost ženstva v sedanjih njegovih gospodarskih poklicih ter jim morda odpremo razven tega še majhne sorodne poklice, ali pa naj delujemo na to, da postanejo ženstvu pristopna vsa polja, katera zavzemajo dandanes izvečine moški.

Z ozirom na to, da so poklici, ki so sedaj odprti ženstvu, že itak prenapolnjeni in da je v Avstriji okolo pol milijona več ženskih nego moških, da se torej mnogo ženstva že iz tega vzroka ne more omožiti, marveč ostane na gmotno neugodnejšem stališču, prihaja pisatelj do sklepa, da morajo postati vsa polja delavnosti po zmožnostih pristopna i ženstvu ter da bi se morala vsaka žena pripraviti za kak poklic, ki bi odgovarjal njenim sposobnostim in nagnenju ter bi ji zagotavljal gmotne uspehe, s čemer pa noče reči, da bi dotičnica pozneje morala tudi izvrševati poklic, ki si ga je izvolila.

Pisatelj zahteva v povzdigo ženstva v današnjih strokah: zavode v pouk delavskih slojev, kakor: kuhinjske in delavske šole za tovarniške delavke, šole za služkinje, tečaje za prodajalničarke;

šole in tečaje za strokovno izobrazbo, kakor šole za strežnice otrok in strežnice v bolnišnicah, trgovinske šole, šole za uradnice v pisarnah, pri pošti, brzojavu, telefonu in železnici, kmetijske šole;

gospodinjske šole nižje in višje vrste; višje ženske šole za praktično strokovno izobrazbo;

osrednje zavode za žensko umetnost in ženski tehnični muzej;

tečaje za izobraževanje učnih moči in osobja za upravo.

Glede strok, ki jih zavzemajo dandanes skoro samo moški, omenja pisatelj, da je ženstvu po samem obrtnem zakonu z dne

15. marca 1883. odprta vsa obrt, katero zamore samostojno izvrševati. Tudi kot pomožnim delavkam so ženstvu glasom obrtnega reda z dne 20. decembra 1859. pristopne vse stroke obrti. Treba torej samo privoljenja dotičnih mojstrov ali tovarnarjev, da dekleta lahko vstopijo kot učenke v katerosibodi obrt. Imamo tudi obrtnih šol, katerih spričevala dajejo pravico do samostojnega izvrševanja rokodelske obrti. Te šole treba odpreti tudi za dekleta in ustanoviti vsoporednice za ženske.

Istotako je pripustiti, do preosnove naših srednjih šol, dekleta k obiskovanju sedanjih naših gimnazij in realk, kajti, če bi zahtevali novih srednjih šol za ženski spol, otežili bi le izpolnitev zahtev ženstva; država bi se lahko izgovarjala s prevelikimi novimi stroški.

Nadalje zahteva pisatelj, da se odprejo ženstvu vrata vseh drugih državnih, obrtnih in kmetijskih nadaljevalnih šol, strokovnih šol, tečajev tehnologiškega obrtnega muzeja, šol za umetno obrt, trgovinskih akademij, višjih šol, akademije obrazovalnih umetnosti, velike šole za zemljedelstvo, živinozdravniške velike šole, tehnike in treh posvetnih fakultet vseučilišča, v kolikor še vsi ti zavodi niso pristopni ženstvu.

Na vseh teh šolah naj polagajo gojenke vse izpite ter pridobivajo pravico do izvrševanja dotičnega poklica. Ženstvo naj se poskusi torej v vseh strokah: agenti, senzali, lekarnarji, stavbarji, geometri, inženjerji, tolmači, knjigotržci, kemiki, zdravniki, odvetniki, profesorji, umetniki — vse naj zamorejo postati žene. Zahteva se za ženstvo sboboda, da pokaže svojo moč na vseh poljih delavnosti, znanosti in umetnosti.

Z ženskim vprašanjem pa je ozko združeno vprašanje o otrocih. Deca mestnih in kmetijskih delavcev, kmetov in manjših obrtnikov se potepa po ulicah, kajti oče in mati nimata časa, da bi jih nadzorovala: oba morata skrbeti za kruh. Otroci

boljših stanov pa so prepuščeni pestunjam, ki izvečine nimajo pojma o vzgojeslovju. Matere same, kakor jih ustvarja današnja vzgoja, niso mnogo boljše odgojiteljice, niti v premožnejših krogih.

Z ženskim vprašanjem treba torej istodobno urediti vprašanje glede otrok. Današnja ljudska šola ne zadostuje, da bi nam vzgajala ljudi, kakoršnih potrebujemo. Potrebujemo torej ustanov, ki bi ljudsko šolo dopolnile. V to svrho predlaga pisatelj:

1. ustanovljenje varovališč za otroke revnih delavk, kjer bi isti imeli zavetja čez dan;

2. nadzorovališč za šolsko deco in za mladino do 18. leta sploh — postavno varstvo deklet naj se podaljša od 14. do 18. leta. V teh nadzorovališčih naj bi mladina preživela pod vodstvom dobrih vzgojiteljev svoje proste (popoldanske) ure ter se vežbala v raznih strokah delavnosti in se zanimala za umetnost in znanost.

3. Ustanoviti je skupne nadaljevalne šole za dečke in dekleta, ki so izstopili iz šole. Ta učilišča naj bi bila združena s posredovalnicami za delo.

4. Ustanoviti je kmetijske in obrtne otroške kolonije za deco, katero bi se odvezlo pokvarjenim starišem.

5. Za otroke, ki so se že pregrešili proti postavam, naj bi se ustanovili korekcijski zavodi; nikakor pa bi se ne smelo takih nesrečnih bitij zapirati v kaznilnice.

6. Za mladino avstrijskega nemštva je ustanoviti 50 moških in 50 ženskih štipendij, s katerimi bi se mladi Nemci in Nemke vzgojevali za poklic, katerega si sami izberejo.

Razmeroma revni sloji bi imeli pravico do teh štipendij; predlagali bi dotičnike voditelji nemških ljudskih šol, a podeljevala bi štipendije stalna komisija, katero bi imenoval naučni minister.

Stroški za vse te nove ustanovitve ne bi bili previsoki. Največ bi stali zavodi, dopolnjujoči ljudsko šolo, a to je smatrati kot plačilo starega dolga mladini obeh spolov, ne pa kot neposredno posledico ženskega vprašanja.

Da se izvedejo vse te tirjatve, treba ustanoviti veliko, vse nemške dele Avstrije obsegajočo žensko zvezo, katere središče naj bi bil Dunaj, a ki bi imela podružnice v vseh krajih, kjer bivajo nemške žene enakega mišljenja.

Pisatelj je prepričan, da je močna ženska zveza, ki bi zastopala napredne zahteve meščanskega ženstva, mogoča le na narodni podlagi in sicer le ramo ob rami z nemškimi možmi. Vsak drugačen poskus bi se moral izjaloviti, kajti narodno vprašanje bode obvladovalo še dolgo časa vse v Avstriji, in narodne zveze so premogočne, nego da bi se moglo izvršiti tako dolgotrajno delo, kakor je emancipacija žene, ne da bi iste nanje uplivale. V tem oziru nas ne sme motiti narodno »brezspolni« Dunaj. Edinim socialnim demokratom je v Avstriji narodnost deveta briga (italijanskim tudi? Op. ur.) A meščansko ženstvo, ki stoji na stališču zasebne lastnine, in ki ima razmeroma lahko izpolnjive želje, se ne sme pokoriti programu soc. demokratov, ker bi s tem prišlo v nerazrešljive konflikte s svojimi možmi ter brez potrebe otežilo izpolnitev lastnega, lažje izvedljivega programa.

Meščansko ženstvo pa sploh ne more brez mož nič večjega pričeti; ženska mladina, ki je v tem vprašanju odločilna, si ne more izbrati niti izvrševati kakega poklica brez dovoljenja z moške (očetove) strani. Razven tega pa potrebujejo žene, da dosežejo svoj namen, pomoči velike politične stranke, torej zopet mož ki bodo to pomoč dovolili le narodno mislečim ženam.

Pisatelj se potem norčuje iz soc. demokratov v državnem zboru, katerih je 9—10, med njimi 6 Nemcev, in povdarja

razloček v inteligenci, omiki in moči med temi — reveži in mogočno nemško stranko, ki šteje okolo 200 poslancev, med njimi okolo 140 bolj ali manj svobodno mišlečih mož!

Nasprotniki ženske emancipacije bi ne mogli doživeti večjega veselja, nego če bi se meščansko ženstvo dalo po »papirnatih« enakih političnih pravicah zavesti, da bi prešlo, proti svojim najvažnejšim koristim, v tabor socialnih demokratov; kakor po ponesrečeni revoluciji bi bilo gibanje meščanskega ženstva za en naraščaj onemogočeno.

Nemško-avstrijska ženska zveza naj bi bila izvrševalnica naprednih prizadevanj; v tem oziru pa potrebuje pomoči naprednih Nemcev; da doseže to pomoč v kolikor največji meri, mora podpirati kulturne in moralne koristi mož, ki so ob enem koristi žen, ter razpršiti predsodke s pomočjo širokega a neprigovornega programa, ki bi nudil tudi možem vidnega haska.

Taka naravna zveza naprednih mož in žen bi rodila najlepšega sadu; tak program bi uplival tudi na ženstvo klerikalnega mišljenja ter jih privabljal v liberalni tabor.

Slovani bodo Nemce v tem delovanju kmalu posnemali. Sicer pa niso izključene nagodbe ad hoc z liberalnimi ženskimi društvi drugih narodnosti v dosego naprednih ciljev, v kolikor to dopušča ozka zveza z nemško-nacijonalnimi možmi.

Premembe današnjega zakona, ki bi bila združena z večjimi dolžnostmi, katerih večina ženstva ne bi mogla izpolnjevati, pisatelj ne zahteva. Romanskim ženam se v tem oziru godi še slabše. Ne zahteva niti novih političnih pravic za ženstvo; istih bi ženstvo moglo prejeti le od slabotne »soc. demokracije«, ali pa od »črne reakcije« kateri je, žal, »železni zaklad.«

Ženska volilna pravica je v zaostali — katoliški Avstriji, dokler je ženstvo takšno, kakoršno je, le sanja prvoboriteljic. V ve-

likanskem socialnem in gospodarskem vprašanju emancipacije se dosedaj ni postopalo z dovoljno obzirnostjo, ki bi obsegala celoto. Tu ne gre samo za enostranske ženske ideale in koristi, tu se treba ozirati i na bistvene interese odločnih nasprotnikov ter poslednje spremeniti v prijatelje. Le korakoma se da izvesti skupni program, ki bi obsegal vse napredno ženstvo, a ne s tem, da kažemo na nekoliko umetno napravljenih doktoric, temveč s tem da se vedno sklicujemo na dobre posledice storjenih korakov za vse dele napredne družbe.

Pisatelj ve, da bi bila marsikatera žena sposobnejša nositeljica političnih pravic nego mnogo mož, a je prepričan, da mora in more politična polnoletnost vsega spola vzvesti le iz osebne sposobnosti in vrlosti ter na temelju gospodarske neodvisnosti vsega ženstva. (Volilno pravico pa se daje in — jer:lje). Kadar je ženstvo doseglo to dvoje, padle mu bodo vse politične in državljanske pravice same v krilo, a prevzeti bo moralo tudi dotične dolžnosti.

Pisatelj opozarja na današnji zakon o združevanju z dne 15. novembra 1867, ki ne dovoljuje, da bi bile žene udinje političnih društev (§ 30.) ter prepoveduje političnim društvom podružnice in zveze več društev (§ 33.). Društvo pa, ki bi šlo za tem, da se spremeni zakonsko pravo, da se doseže za žene volilna pravica itd., bi bilo politično društvo, torej za žene nemogoče.

Ženstvo se more za sedaj združevati le potom nepolitičnih društev, temeljem opreznih društvenih pravil.

Pisatelj priznava, da je za vzbujenje iz letargije potrebno krepkih motivov, a v to ne treba gesla o volilni pravici: zadostuje nam poziv, da rešimo krušno vprašanje, da dosežemo neodvisnost žene ter ji zagotovimo, da se ji ne bo treba udati ne ljubljenemu možu.

Ženstvo naj se loti neizmerne polja obrti. Do kake popolnosti bi lahko obrt,

združeno z umetnostjo, dovele inteligentne žene! Proglasite načelo, da si mora vsako dekle, do najvišjega, izvoliti primeren poklic ter ga izvrševati dejanski vsaj do poroke!

V to svrhu ne potrebuje ženstvo države, nego le privoljenja mož in lastne eneržije, katero vzbudi propaganda.

Vrzite se na to polje, izkažite svojo marljivost in sposobnost, provzročite, da vsled prenapolnjenja zastane vse ustrojstvo na obrtnem polju, in država bo vam rada odprla druga, vedno širša polja, samo da reši obrt. (!!)

Nikakor pa naj nemške žene, da bi morda prišle preje do svojih zaželjenih pravic, ne izdajajo sebično svojih mož, nikdar naj se ne obračajo proti nemštvu, proti svobodi!

Pisatelj reasumira svoje predloge — z besedami, da zahteva omogočenje svobodnega duševnega in gospodarskega razvijanja, ki bo se seveda vršilo počasi, ker je bila eneržija ženstva toliko časa hroma. Političnih pravic doseže ženstvo še le po daljši dobi, in sicer v meri, ki jo ustanovi z ozirom na občo blaginjo — moštvo.

Končno predlaga pisatelj, da se na podlagi gornjega načrta skliče ankéta, ki bi izdelala popoln program v rešitev ženskega in otroškega vprašanja.

* * *

O teh »predlogih« bodi mi dovoljeno nekoliko opazk. Odobravati moramo zahtevo ga. Pergerja, da se imajo ženstvu odpreti vse stroke, ki jih sedaj zavzema moški svet. Vsako polovičarstvo v tem obziru treba odkloniti. Vprašati pa se moramo istodobno, da-li bo se država čutila nagnjeno, odpreti ženstvu novih strok, da odvrne s tem nevarno konkurenco na polju obrti. Mogoče je, da bi merodajni činitelji sodili baš narobe, češ: ako ženstvu dovolimo vstop v ostale stroke, imeli bomo podobno konkurenco tudi tam.

Nov pogled se nam odpira ob izvajanjih ga. pisatelja, da je z ženskim vpra-

šanjem nerazrušljivo spojeno vprašanje o vzgoji otrok. Kako nedostatna je današnja vzgoja, kako slabo je preskrbljeno v tej točki zlasti za tlačene sloje in tlačene narode, to vemo vsi. Obžalovati pa moramo, da g. Perger tudi v tem, obče človeškem vprašanju sloni na izključno nacionarno nemškem stališču ter hoče napominjane državne štipendije le za mlade Germanke in Germane, dočim bi baš Slovani, in zlasti mi Slovenci, v tem oziru potrebovali v prvi vrsti pomoči. Z druge strani pa je odkritost ga. avtorja hvalevredna, ker nam dokazuje, da si moramo, kakor vselej, tudi v tem slučaju pomagati sami, če hočemo, da nam Bog pomore. G. Perger nam tudi kaže, kako potrebno je da se o ženskem vprašanju razpravljati v Slovanih, kajti Nemci — kakor je, razvidno iz tega primera — nimajo volje niti veselja, da bi delali za nas. Je-li potemtakem stališče onih pravo, ki so polni laskavih besed za ženski list, ki ni sedaj o prvič pokazal svojega izključno nemškega mišljenja, dočim jim na »Slovenki« ugaja k večjemu, »moderna oblika« ter se le časih osokolijo, da navedejo vsebino baš izišlega zvezka?

Simptomatična je bojazen ga. pisca pred socialno demokracijo, o čemer pa popolnoma pozablja, da je soc. demokratiška stranka dosedaj edina, ki vsaj načeloma ni nasprotna ženskemu gibanju.

Pa seveda, mož govori vedno le o »meščanskem« ženstvu, nižje sloje omenja le mimogrede, dočim tiči baš tam vse zlo in je baš tam to vprašanje najbolj pereče.

Važno je sicer, kar nasvetuje pisatelj glede usposobljenja ženstva v vseh strokah delavnosti in glede gospodarskega ojačenja, ki je več vredno nego politične pravice od danes do jutri — na papirju, a pri tem ne smemo pozabiti, da bi se jako povpešilo dosego popolne ravnopravnosti, ako se skuša že sedaj ustvariti prejudice t. j. pridobiti ženstvu že sedaj moči in upliva v javnem življenju, kjer je to le mogoče,

Če to ni možno potom političnih društev, lahko se marsikaj doseže z živo in pisano besedo, v listih in na shodih.

Može sprijazniti z ženskim gibanjem in jih pridobiti za isto — ta je hvalevredna naloga, a v celoti, dokler se ne preustroji današnja površna vzgoja naše moške mladine, neizvedljiva. Dokler se to ne zgodi, bode se vedno našlo tudi v boljših krogih mož, ki na eni strani zabavljajo čez »smešne« napore uboge »Slovenke«, se časih tudi »moralno« zgražajo nad kakim prejasnim izrazom, na drugi strani pa doma — pretepajo svoje žene.

O gornjih »predlogih« bi se dalo povedati še marsikaj. To prepuščam drugim; saj je »Slovenka«, ali bi naj bila, javna tribuna, kjer bi se razpravljalo o vseh delih ženskega vprašanja. Za danes si zapomnimo sledeče teze:

Ženstvu se morajo odpreti vsa polja delavnosti, znanosti in umetnosti, da poskuša na njih svoje moči in sposobnosti. Z ženskim vprašanjem zajedno treba urediti vprašanje o vzgoji otrok. Zahteve ženstva stavimo z vednim ozirom na obče razmere in obče koristi. Z ozirom na izključno nemško stališče vodilnih krogov ženskega gibanja v Nemcih, moramo Slovenci pred vsem delati in pisati za se, in sicer v prvi vrsti o lastnih potrebah. Domače, dasi morda manj zanimivo in manj vredno, bodi nam še vedno ljubše nego tuje. To pa veljaj tudi za slovenske žurnaliste, ki radi hvalijo — in po pravici — velika tuja podjetja, za »Slovenko« pa imajo, ne baš iz samo stvarnih razlogov, le ciničen posmeh.

NOVE KNJIGE.

Srbski listi*), ki jih dobiva »Slovenka« v zameno:

*) Kakor vidijo cenj. čitateljice, je v bratskem srbskem narodu književno delovanje bujno razvito. Delavnost na polju kulture — to nam je poročstvo bolj-
ših časov! — Vidijo pa tudi, da imajo Srbi več smisla

»Brankovo kolo« (Бранково коло) smo že omenili v našem listu. To je list za zabavo, pouk in književnost; izdaje in urejuje ga Paja Marković Adamov, profesor v Sr. Karlovcih. List izhaja vsaki četrtek na dveh polah. Cena 10 K. na leto. To je skromno podjetje brez visokih literarnih pretenzij, ki hoče v prvi vrsti zabavati ter zbira v to svrhu krog sebe vse najboljše beletriste. Družinski list, ki odgaja ukus za umetnost. Od novega leta prinaša krasni roman Gorkega »Toma Gordjejev«. »Brankovo kolo« je jedini književni list avstro-ogrskih Srbov ter že kot tak vrši velevažno kulturno nalogo. Toplo priporočamo to simpatično podjetje.

»Domaćica« (Домаћица) glasilo ženskega društva in njegovih podružnic. Belgrad, ulica Miloša Velikog št. 14. Mesečnik; cena 6 din. na leto. — Našim čitateljicam že znana »Domaćica« prinaša razven društvenih vesti tudi leposlovje in pesmi. Razprave o ženskem vprašanju se nam zde semtertje preveč — konzervativne. 2. številka letošnjega letnika prinaša sliko in nekrolog kralja Milana I. Poslednji se zvršuje z značilnimi besedami: »Бог нека у своја небеска насеља прими краља, који је на земљи толико добра учинио« (!!) De mortuis nil nisi bene . . .

»Kolo« (Коло), književni in naučni list. Lastnik in urednik Danilo A. Živaljević, Belgrad, Knežev spomenik št. 2. Cena do konca t. l. 12 K. Izhaja po dvakrat na mesec na 5 polah. — To je novletošnji list, nadaljevanje nekdanjega »Kola« istega urednika, ki je znani poznavalec in prijatelj Slovencev. Vsebina je mnogovrstna in zanimiva. Okrog »Kola« se zbirajo sami odlični srbski pisatelji vseh strok. Med sotrudniki nahajamo tudi Slovence (prof. Simon Rutar: Carigrad, potopisna slika in Rajko Perušek: Topal-Janko). V 4. zvezku nahajamo »pismo iz Ljubljane«, s katerim pa prijatelji Cankarjevi in Zupančičevi ne morejo biti posebno zadovolji, ter laskavo književno beležko o našem listu.

»Materinski list« (Матерински лист). Izdaje in urejuje učitelj Raša Mitrović,

za skromno delovanje „Slovenke“ nego n. pr. uredništvo neke slov. revije, ki nam je tekem leta odpovedalo zameno, ker smo se predrznili priobčiti o nekih kapacitetah malo laskavo mnenje.

Belgrad, Cara Uroša ul. št. 5. Cena 6 din. na leto. — To je nov list za domačo vzgojo, higijeno, otroška zabavišča itd. III. številka ima to le vsebino: Milorad J. Mitrović: Slika, pesem; listina srbskega metropolita Inokentija, s katero priporoča »Mat. list«, s sliko metropolitovo; Mih. M. Stanojević: Navajajte otroke, da govore pravilno; urednik: Ne strašite dece; dr. Stev. M. Okanović: Otroška psihologija; higijena: negovanje kože, uho, o kopanju male dece; dr. Stev. M. Okanović: O srbskem otroškem vrtcu (zabavišču), in nazadnje leposlovje: Rad. Domanović: Vendar enkrat! Na koncu nahajamo: Materinska vprašanja (z odgovori), književnost in beležke. — Ta lepo urejevani list bi služil v čast vsakemu večjemu narodu. Mi ga Slovenkam, ki so večče cirilice, prav toplo priporočamo.

»Nova iskra« (НОВА ИСКРА), ilustrovan mesečnik. Lastnik in urednik Rista J. Odanović, Belgrad, Ljubićska ul. št. 8. Cena za Avstrijo 20 K. — Vsebina je izbrana in pripravna za občinstvo vseh slojev. Donaša razven prevodov izvirne povesti in pesmi uglednih pisateljev, pisateljic in pesnikov, potopise, prirodopisne črtice, življenjepise, literarne študije, gledališke in književne ocene, književna in kulturna pisma itd. Tu najdete Zmaja Jovana Jovanovića, Matavulja, humorista Sremca, Jeleno J. Dimitrijević, Vojislava Ilića, Risto J. Odavića in druge bolj ali manj znane književnike. Tretja številka prinaša mej drugim slike Svetozara Miletića, grofa Leva Tolstega in Ganglrovega Prešerna. Vsekako vrši »Nova iskra« na časten način svojo nalogo, da izpodrine tuje družinske liste. V tem oziru je podobna hrv. »Prosvjeti«.

»Srbski književni glasnik« (СРПСКИ КЊИЖЕВНИ ГЛАСНИК). Urednik: Bogdan Popović; v uredniškem odboru nahajamo dr. Vojislava S. Veljkovića, Jašo M. Prodanovića, Ljubo Jovanovića, Ljubo Stojanovića, Svetislava S. Simića in Slobodana Jovanovića. Belgrad, Cincar Jankova ulica št. 1. Izhaja po dvakrat na mesec v zvezkih 5 pol. Cena do konca leta 18.50 K. — To je nova revija, za katere vrednost jamčijo že gori navedena imena. Program je podoben programu ostalih evropskih smoter, samo da se ozira, kakor naravno, v prvi vrsti na srbske in slovanske razmere. Vsebina je vestno izbrana ter mora

zadovoljiti duševne potrebe vsakega moderno izobraženega čitatelja. Zlasti pa moramo omeniti zanimivi članek urednikov »Književni listi«. Zvezek z dne 1. aprila ima to-le vsebino: B. B—vić Gila, povest; Milorad I. Mitrović: Na vodah babilonskih, pesem; dr. N. Bulić: Sekst Propertij, rimski pesnik; začetek Balzakovega romana: Evgenija Grande, H. Tenovo študijo o Balzaku; književni, gledališki pregled, ocene, beležke.

»Zora« (Зора), list za zabavo, pouk in književnost. Urejuje Atanasije Šola. Mesečnik. Mostar. Cena 8 K. na leto, za dijake 6 K. — »Zora«, predstaviteljica srbske kulture v Bosni in Hercegovini, izhaja že 6. leto. V njenem uredništvu se je zbralo kolo mladih, agilnih književnikov, ki so znali povzdigniti list do razmerno visoke popolnosti. Odlikuje ga resnost in podjetnost. V uvodnih člankih razpravlja vedno kako aktualno vprašanje iz srbske književnosti. Elegantno in marljivo urejevan list. V književni kroniki se peča mnogo s slovansko književnostjo. Zadnji čas donša obširno študijo o Njegoševem »Gorskem vencu« od Pavla Popovića. Kdor le more, naj bi podpiral to velepo trebno podjetje naših bratov v okupiranih deželah.

Ženski svet (ЖЕНСКИ СВЕТ). Urednik: Arkadij Varačanin, Novi Sad. Mesečnik. Cena 2 K. — O tem lepem glasilu dobrotvornih zadrug srbskih gospá smo že večkrat govorili v našem listu ter ga ponovno priporočamo, kakor zasluđuje. Razven povesti, pesmi in društvenih vesti prinaša semtertje tudi članke o ženskem vprašanju, vedno pa bogat listek.

Spremnica drugemu zvezku*) Jenkovih pesmi. Odkar je Fischer l. 1896 izdal I. zvezek, smo skoraj pozabili rajnkega pesnika — v hrupu in šumenju, ki je zavládalo po našem »novostrujnem« slovstvu; zadnji meseci pa so se sukali v znamenju Prešerna... Kaj čuda, da nam je prišel ličen, zlatoobrezan dar knjigotržca Fischerja nekako extra statum. Tem večja bila rado vednost. Vsaj v krogih, ki so meni pristopni, se je poseglo po knjigi z gorečnostjo, ki je nisem zapazil ob deloma vendar tudi

*) Uredil Engelbert Gangl. Ilustroval J. Vavpotič. V Ljubljani 1901. Založil Oton Fischer. X+129 Ss. Cena K 2.25.

pomembnih prikaznih v logu našega pesništva. Nekaj dni se je govorilo o novodošli Jenkovi knjigi.

Pa kako? Značilno, preznačilno! Vsakdo je nosil v ustih le ono inkriminirano sliko na 23. strani, zabavljalo se je čez njo in njeno besedilo, zaradi nje je bila knjiga obsojena, in to tem bolj, ker se je post festum pokazalo, da tudi sicer v knjigi izziva marsikaj kritiko, ali — če stvar obrnemo — kaže nedostatek kritičnosti. — In slišale so se krilate besede o usodepolnem vplivu onih nekrilatih in nepokritih ženskih bitij, in zaključek je bil: »Jenkova slava se s to knjižico pobija...« Meni pa se je zdelo, da se razni hudički rogajo izza kotov, ker se bojim, zelo bojim, da so najhujši zabavljalci na skrivnem v svoji sobi le in le »študirali« ono sliko na str. 23! Najrazkošneje pa so se menda smejali hudički v Fischerjevem skladišču, mencaje si roke: »Vse bo knjigo kupovalo...«, in neka bridka resnica mi je stopila pred oči.

Knjigo so neusmiljeno grajali celo taki, ki so jo potem javno pohvalili. — Mari jaz ono ilustracijo, ki je sprožila puško, hvalim? Ne! Ne pričakujemo, da se nam v izdaji kakega pesnika kaže ženska in natura od vseh štirihi plati, tudi ne kot pendant k pesmi »Pod gradom«; grajati je njena ostentativnost. Pariz! Pariz! — Pri vsem tem sem prepričan, da razsodnega bralca one postave ne motijo v njegovem ravnodušju, kakor sem preverjen, da ne bodo nikoga pohujšale, kdor se ne pohujšuje sam. Bodo še toliko objektivni, da jim ne prisojamo odločilne uteži pri tehtanju Jenkovih poezij!

O ostalih ilustracijah bi se moralo reči to, kar velja o skoraj vseh takih s čepičem upodobljenih literarnih proizvodih: da se težko in redko strinjajo s pesnikovo idejo; med poezijo in slikarstvom ne vlada sorazmerje. Kot take so slike prav dobre, svedoki, kaj premore Vavpotič; v kvar jim je mala oblika knjige. Izmed posameznosti omenim le, da je čudno, kako se je ono dekle na str. 29. postaralo kot mati na str. 30, tudi obraz se mi zdi drugi — je li to slučaj ali namen?

Nadalje pesmi same! Njih vrednost je med seboj diametralno različna. Poleg blaga nizke vrste občudujemo dragocene bisere... Preveč na ulico nas spominja n. pr. »pušica« (?): »Le poglej, kako korači

pegasti Luka, od spred', od zad' mu učenost ven kuka.« Prazna je »poet« (s. 37): »Ako hočeš biti poet, ni ti drugega treba imet', kot občutkov in misli zdravih, zanje pa vselej izrazov pravih« — to je preomejeno mnenje o poeziji; škoda, da te pesmi ni mogoče razumeti zbadljivo kakor ono na str. 41: »Trebuh natlačen sanje rodi, polna butica pesmi lovi.« — Očitalo se je uredniku, da ni strožje izbiral; kakor je sam pojasnil, je imel vezane roke.

Mnogo pa je lepega v zbirki. Ves človek je tu z utrinki utripajočega življenja v vseh njegovih izpremubah, v telesnih in duševnih položajih, v odnošajih k abstraktni ideji in konkretni družbi. Vse nazorno! Največ pesmi je ljubimskih, v raznih pomenih te besede. »Tebi vdan, ljub'ca, za vekomaj zdaj sem tvoj«, kliče na s. 8. Udan ji je tudi po bolezn, ko ji je lice upadlo: »Zate kot nekdan še srce mi bije« (s. 73). Na Prešernovo »Luna sije« me spominja po krasni milini »Trudna noč že svet pokriva« (s. 38). Ali iz ust, ki govore tako sladko, privre trd glas nezvesti: »Ti moža si le iskala, da dobiš si mirena kot; ko berača me spoznala, si krenila bistahot... Kar pri meni nis' dobila, Bog ti trikrat daj drugod.« Ali ji zabrusi lahkomišno šaljivo: »Ptičica vjeta, če sem ti nadležen, hišo odprem ti, ti svobodo dam.« Trpka je prošnja (s. 94.): »Zate šala bo, ujet' kakega bedaka spet. Pa lepo za nos ga vodi...« itd. — Tudi malce lasciven zna biti Jenko po nekod. —

Precej se bavi pesnik z življenjem in njega pomenom in namenom v nekaterih globokih pesmih; te so po mojem okusu sploh najboljše v zbirki, le malo nejasne so tuintam. Za citate ni prostora.

Poje se tudi o vinu, ali s stališča lahkodušnega veseljaka ali pesimističnega »vino pellite curas«: govori se o socialni bedi (s. 40); nekatere pesmi so posvečene domovini. — Kako mojstersko si podjarmljuje Jenko mrtvo naravo in jo utelešuje v živih momentih, smo vedeli že prej, kaže pa se ta dar zopet tu. Plastično, dasi drastično, se glasi str. 15: »Krka, Krka, ti lenoba.« Tudi k tolažilni vere se je zatekel Jenko: »Marija« (s. 51.) se čita kakor cerkvena pesem. — One 4 verzificirane basni na koncu nimajo prav mesta v tej knjigi.

Sploh, ves Jenko, kakor je bil in žil, s svojim veseljem, svojo boleščjo, svojim smehom in jadrnim krikom, z udanostjo v usodo, željo po življenju in prijateljskim pozivom smrti, s cinizmom in blago nežnostjo, v momentih kreposti pa tudi greha — Jenko človek brez krinke stoji na ogled, brez krinke tem bolj, ker se mnogim izmed teh pesmi pozna, da jih je pesnik pod trenutnim vtiskom zaupal popirju, ne misleč na objavljenje. — A nekatere so tako krasne, da bi v slovenski antologiji morale stati med prvimi. Najlepša se mi zdi »Pesem obupančeva« (s. 5.)

Če marsičesa ne moremo odobravati, ali bomo zato pobrali kamen in ga vrgli v grešnika? Tudi mi smo grešniki, tudi vi ste grešniki, tudi nas prevevajo v usodnih momentih misli, slične onim, ki jih tu čitamo v elegantni knjižici — ali mi jih ne zapisujemo, in nobeden knjigar jih ne bo založil.

Ne bo se zmanjšala tvoja slava, Jenko, daš vidimo črno na belem, da si ti, pesnik, bil tudi prav zelo človek; vsakdo izmed nas je »tudi« človek, ali vsak ni — pesnik!

Dr. J. T.

Ivan N. Resman: »Moja deca«. (Tisk Dragotina Hribarja, Celje.) Cena lično vezani knjižici 2 K. — Čisti skupiček za Prešernov spomenik. — To vam je šopek priprostih, v narodnem duhu spevanih lirčnih in lirčno epičnih, izvečine veselih pesmic, katere tupatam preveva zdrav humor. Najboljši se nam zdi VIII. oddelek, kjer se pesnik dotika socialnega vprašanja. Pesmi so posvečene gej. Franji dr. Tavčarjevi. Pesnik spremlja svojo nežno dečico v priprostih krilih, sirotice ubogega očeta, ki je poleg tega še — star, z besedami:

Lepo mi, deca, v svet hodite —
si doma, matere iščete...
Dom bodi vam slovenski svet,
in mati pa — naš ženski cvet!

Naj bi se priljubljenemu pesniku izpolnile te želje v polni meri! Slovenke, pomagajte pridno graditi Prešernov spomenik!

»Momenti iz spisov A. P. Čehova.« Preložil Ivan Prijatelj. Ljubljana 1901. L. Schwentner. Cena 3 K. — po pošti 3 K 20 st. — Zopet nas je razveselil podjetni založnik g. L. Schwentner s krasno knjigo, z večjim prevodom nekaterih spisov slavnega ruskega pisatelja Čehova. Zlasti za-

nimiv je prevodilčev temeljiti predgovor o Čehovu, posvečen Aleksandrovu. Toplo priporočamo ta najnovejši dokaz kulturne vzajemnosti slovanske.

»Kaj hočemo.« Poslanica slovenski mladini. Ljubljana, L. Schwentner, 1901. Cena — K. 50 stot.

Ta brošura je pripravna, da vzbudi hrupa na vseh straneh. Ker obsoja liberalizem, je ne more priporočati napredna stranka. Ker pravi, da moderni človek ne more verovati krščanskemu supernaturalizmu, jo morajo obsoditi tudi katoličani. Ker ne vzprejema materijalizma, ne bodo ž njo zadovoljni niti socijalni demokrati. Mi abstrahiramo od političnih in verskih momentov ter pozdravljamo to knjižico že za to, ker se postavlja po robu vladajoči dvojni morali ter ji je ideal enoženstvo in enomoštvo.

O velezanimivem spisu prof. dr. Fr. Drtine: ideali vzgoje — v prevodu našega sotrudnika g. Dragotina Lončarja — poročali bomo prihodnjič.

BELEŽKE.

Kongresa proti alkoholizmu, ki se je od 9. t. m. naprej vršil na Dunaju, so se udeleževale tudi ženske. Poročilo o tem kongresu priobčimo prihodnjič.

Kaj se lahko pripeti na potovanju po južni železnici. Dne 31. marca t. l. se je z jutranjim poštnim vlakom (ob 9. uri 55 min.) peljala iz Trsta neka tukaj bivajoča Slovenka. Sprogov jo je spremljal na peron ter poprosil sprovodnika, da ji je pokazal voz za nekadilce. Ker je mislil, da take usluge niso dolžnost železniških uslužbencev, hotel je dati sprovodniku malo napojnico. Žalibog pa ni imel več drobiža nego 8 vinarjev. Dal mu je torej to malenkost in sprovodnik jo je sprejel. V Nabrežini pa, kjer je imenovana potnica izstopila, prišel je k njej sprovodnik, da jo vpriči ljudi na peronu osramoti, ker mu je nje mož dal premajhen dar. — Ali ste vi tista gospa, — je začel —, katero je »beglajtal« v Trstu en gospod? — Ko je žena pritrdila, dejal je: Potem so pa ti 4 krajcarji gotovo vaši, ki mi jih je dal; jaz jih ne potrebujem. Nate! — No, žena je vzela denar...

Dovoljujemo si uljudno prošnjo do uprave južne železnice, naj poleg drugih oznanil razobesi tudi tarifo, koliko znaša minimum »bakšiša« ki ga blagovolijo sprejemati nje uljudni uslužbenci.

»Splošno slovensko žensko društvo«, ta goreče zaželjeno dete naših strém-ljenj, je torej blizu svojemu rojstvu. Za pospešenje in uresničenje naše ideje so se iz lastnega nagiba zavzele Ljubljancanke, zasnovale so pripravljalen odbor, ki je marljivo delal za stvar ter storil vse k zasnrtju potrebne korake. Pravila so na vladi; priobčimo jih takoj, kakor hitro jih vlada potrdi in nam jih pripravljalni odbor dopošlje.

Na drugem mestu današnje številke prinašamo obširnejše poročilo o dolžnostih in ciljih bodočega društva; da pa naše čitateljice čim bolj uvidijo veliko važnost in pomen te nove organizacije, opozarjamo tukaj še na neke druge točke, spadajoče v program praktičnega delovanja bodočega društva, ki istega pomen in važnost še posebno povzdigujejo.

V javnem in privatnem življenju se zgode in gode posameznim ženskam ter tudi celim slojem velike, često vnebovpijoče krivice. Teh krivic ne povzročajo vselej privatne osebe, n. pr. podjetniki, marveč v mnogih slučajih tudi javne oblasti, ali bolje, naš državni zistem in državna uprava. Naj spomnimo le na izkoriščanje ženskega dela v tovarnah, trgovinah, pisarnah, na pošti in v šoli, ali na mnoge slučaje v javnem in privatnem življenju, v katerih se z žensko postopa, kakor s popolnoma brezpravnim, da brezčastnim in brezumnim bitjem, in v katerih se samovlastno in cinično gazi vsak čut človeškega in državnega prava. Opozarjamo le na predprave moža v zakonu, ki se v nesrečnih zakonih prelevijo v kričeče krivice, na sramotno pravno razmerje mater do lastnih otrok, ki se sosebno tedaj, kadar pride v poštev, t. j. ob ločitvah zakona ali ob smrti moškega v zakonu, pokaže v vsi svoji absurdnosti in krivičnosti. Dalje ne pozabimo načela »dvojne morale« in posameznih slučajev, v katerih se isto na sosebno drastičen način dokumentira. Končno naj spomnimo še na hude »zmote« policijskih organov, katerih žrtve neštetokrat postanejo častivredne poštene ženske, celo boljših krogov, a katerim je proletarsko

ženstvo, popolnoma brez varstva in pomoči, neprenehoma izpostavljeno. S tem je pogaženo v blato ne le dostojanstvo in nedotakljiva osebna čast dotičnih žrtev, marveč vsega ženskega spola in človečanstva sploh. En tak slučaj je nedavno temu vzbudil v vsej Avstriji veliko senzacijo in se je radi njega tudi v državnem zboru stavilo — pet interpelacij. To je slučaj, ki se je pripetil mladi francoski dami na Dunaju in katerega smo omenjali tudi mi v III. št. »Slovenke«. No enakih slučajev je tudi pri nas in sosebno tu v Trstu, a ni nikogar, ki bi jih spravil v javnost. Proti vsem tem krivicam, ki se gode ženstvu sploh ali pa njega posameznim slojem in udinjam, in proti katerim morajo posamezni glasovi ostati le »glas vpijočega v puščavi«, bi bodoče naše društvo lahko velesušno nastopalo kot kompaktna moč, katero vsikdar in povsod ustvarja dobra in številna organizacija, moč, katere tudi javne oblasti ne morejo in ne smejo prezreti. To nam pričajo druga ženska društva v Avstriji (»Allg. Frauenverein«), v Nemčiji, na Francoskem itd. Tako bo tudi slovensko ženstvo postalo v javnosti velevažen faktor, katerega želje in zahteve se bodo vpoštevale. K temu pa pred vsem treba, da se naše ženstvo res tudi zave važnosti in pomena, ki mu ga nudi organizacija ter se z vso resnostjo in odločnostjo zavzame za sveto stvar bodočega »splošnega slov. ženskega društva«. Vsaka slovenska žena naj pristopi društvu s svetim prepričanjem in trdno voljo, da ne bo iskala osebne koristi in malenkostne osebne časti in drugih nečimernosti, marveč, da bo postala le člen skupnosti, le tovarišica drugim društvenicam. Potem se smemo od bodočega »splošnega slov. žensk. društva« nadati najlepših sadov in vspehov. K sklepu nujno in najtopleje priporočamo našim čitateljicam in vsemu slovenskemu ženstvu, da v najboljšem številu pristopi bodočemu našemu društvu.

Nagrada za primeren rek. Naročnica nam piše: »Dolgo časa že stičem in iščem, kje bi našla primeren slovenski rek za nakit polic v perilni omari. Ko bi mi bile rojenice podarile vsaj majhno pevsko žilico, pomagala bi si že kako. Sklenila sem toraj obrniti se na sotrudnice Slovenke. Z omenjenim stihom bi bilo vstreženo še marsikateri slovenski dami. Zato prosim Vas,

naj »Slovenka« objavi par primernih rekov. Lahko pa tudi razpišete nagrado, kajti jaz sem pripravljena za najboljši rek narediti dotični osebi imenovani nakit s čipkami. Upam, da bote moji skromni želji, po mo- gočnosti vstregli«. Naše vrle pesnice se gotovo odzovejo temu pozivu.

Z poglavju o »dvojni morali«. »Rdeči prapor« z dne 15. t. m. prinaša dopis z Blagovice, v katerem dopisnik poroča sle- deči slučaj: V tamkajšni fari (Blagovički) je dalje časa služila dekla M. K. iz Če- snice. Dekle je bilo splošno znano kot po- šteno, ki tudi svojih verskih dolžnosti ni- kakor ni zanemarjalo. Ljubila je pa nekega fanta in zgodilo se je, kar se zgodi tudi v najvišjih in najboljših krogih. Ko je žup- nik zvedel za stvar je poslal v hišo, kjer je dekle služilo, tri može z nalogom, naj takoj izženo blodnico iz fare, ker bi inče bila tudi hiša nesrečna. Gospodar se je seveda udal in dekle se je moralo prese- liti v Gradišče pri Moravčah. No, ko je moravški go- spod dekan stvar izvedel, je storil isto, kar blagoviški župnik; poslal je več mož k dotičnemu gospodarju z naro- čilom, da se ima ženska izgnati iz fare, ker bi inče ista bila omadeževana. In dekle je moralo zopet dalje. Končno je našla zavetja pri nekem kmetu na Pete- linku, ki jo je ukljub pritisku duhovščine do zadnjega obdržal v hiši. 3. marca letos pa je preganjana M. K. na porodu umrla. Uredništvo gori omenjenega lista pripomi- nja, da mu je dopis došel od popolno ve- radostojnega moža. No, jednaki slučajji »krščanske strpljivosti« se dogajajo na deželi češče, in iz straha pred njo se je izvršil že marsikak detomor. Prostor nam ne dopušča, da bi se podrobneje bavili s takim nečloveškim in nekristijanskim na- činom delovanja v prid ljudske morale. Za danes hočemo le konstatovati kričečo okol- nost, da tako preganjanje od strani duhov- ščine in javnosti sploh zadene vsikdar le dotično žensko, dočim se sovdeleženemu moškemu od te strani niti las ne skrivi na glavi. Nezakonska noseča ženska — po- sebno če je dekla — je »madež« za faro in nesreča za hišo, izgnati jo torej treba ka- kor steklega psa, a njen zapeljivec ozi- roma ljubimec, ki je obenem neznačajen in brezčasten dovolj, da žrtev svoje pohot- nosti ob najkritičnejšem času zataji in pre- pušča kruti osodi — on je še vedno po-

šten občan, kateremu se ni treba bati naj- manjšega preganjanja ali zaničevanja. Na- sprotno, ako ga dotična ženska toži za alimente, je vse na njegovi strani, ter ga pomiluje, ako se mu ni posrečilo izviti se dolžnostim, katere mu v takem slučaju na- laga zakon. Tudi v tem leži jasen doku- ment »dvojne morale«, ki zastruplja našo družbo. V tem oziru čaka ženstva in vse pravične ljudi velika in teška naloga, ki zahteva odločnega in neustrašenega soli- darnega delovanja, da se ugodno reši.

Društvo v prid poslom v Pragi ima 92.457 K 15 st. premoženja. Nedavno je obdarovalo 124 poslov z novci, diplomami in kolajnami. 4 posli dobivajo od tega društva vso, dosmrtno oskrbo.

Mednarodno gibanje proti dvobojeva- nju. Prejeli smo o tem gibanju brošuro, o kateri povemo kaj več o priliki.

Društvo belgijskih socijalistk se je usta- novilo. Isto stoji na strani delavcev ter mu je namen: moralna in duševna povzdiga ženstva, dosega enakih gospodarskih, držav- ljanskih in političnih pravic za oba spola.

Ženskih društev v Švici je 5965, torej skoro še enkrat toliko, kakor je švicarskih občin, katerih je 3047. Največje društvo je »l'union des femmes« v Bernu, ki šteje nad 3000 podružnic; bavi se z delom in pravicami ženstva ter priskrbuje svojim članicam delo, cenena stanovanja itd., prireja tečaje, shode in vzdržuje čitalnice. »La société des dames de la fédération« skrbi za нравno povzdigo ženstva, bojuje se proti prostituciji ter daje gmotne pod- pore. To društvo ima 95 podružnic; sedež je istotako v Bernu. Razven tega je še mnogo ženskih društev v Ženevi, Curihu in Neufchâtelu; v poslednje imenovanem kantonu deluje zlasti »union des amies de la jeune fille« z mnogimi podružnicami. To društvo napravlja samskim Francozi- njam v inozemstvu »dome« (homes). Tak »dom« je na Dunaju. Od leta 1897. spre- jel in pre-skrbel je ta dom 1040 Francozinj.

Ženski medicinski institut v Petrogradu je dobil kirurški kliniko in več ambu- latorij.

Društvo za raziskovanje vztoka v Pe- trogradu je odprlo tečaje za vztočne jezike; ti tečaji so pristopni i ženskam. Letos se uče na tem zavodu perzijski, turški in ja- ponski jezik.

Poljedelski tečaji za ženske so se v Petrogradu dobro obnesli. Prvi so bili v Petrogradu. Ponove jih ravnotam in v drugih večjih ruskih mestih. V Moskvi pa otvorijo stalen poljedelski zavod za ženske.

„Secesija“.

Kuhinjska posoda od sivega emajliranega železa, prekaša vse druge enake izdelke na trpežnosti in vztrajnosti ter je zelo po ceni in brez konkurence. Zaloga popolne **kuhinjske oprave**. Novost te vrste je patentovani stroj za **kuhanje kave ali čaja**, ki deluje sam od sebe, ne da bi bilo ga treba nadzorovati. Izključno prodajo ima

Anton Amadeo

zaloga železja, kovin in kuhinjskih potrebščin

TRST — ulica Barriera vecchia 5 — TRST

Preskušeno
najuspešnejše
sredstvo

„**AGRICOL**“

za
zatiranje
in

uničevanje mr-
česov in žuželk
na trtah, sadnih dre-
vesih, zelenjadi in cve-
tlicah itd. itd.

➡ DREVJU NEŠKODLJIV ◀

Prodaja se iz lastne

➡ **Jovarne mila** ➡

F. FENDERL & C.° v TRSTU

ul. Limitanea 1. Telefon 430.

V Gorici: pri g. Frideriku Primaš
Travnik št. 6. (Dvorišče); na Opčinah:
pri Frideriku Cumar.

Navod za uporabo „Agrico“-la z mnogimi spri-
čevali se pošlje na zahtevanje brezplačno.

Zavarovanje življenja

je eminentne važnosti za vsacega človeka, osobito pa za
gospodinje in matere

V marsikateri obitelji je življenje moža oziroma očeta edini kapital, od katerega je odvisen blagor cele družine. Ako mož predčasno umrje in zapusti nepreskrbljeno udovo z otroci, je čisto cela rodbina izpostavljena najhujši bedi. Skrbni soprogi toraj ne more biti vsejedno, ako so soprog oziroma otroci zavarovani ali ne. Z zavarovanjem na življenje je možno: Varovati družino za slučaj smrti rediteljeve, preskrbeti otrokom do to, zagotoviti obstanek zakonskim, množiti rodbinsko premoženje, višati privatni kredit trgovcu, obrtniku itd.

Pod najugodnejšimi pogoji sprejema

„SLAVIJA“

vzajemno zavarovalna banka v Pragi zavarovanja na smrt in doživetje, dote otrokom in pokojnine. Ker ves čisti dobiček pripada članom, se po petletni zavarovalni dobi zmanjšujejo uplačila.

Doslej se je članom plačalo dividende K 716541:28*

Reserve in fondi znašajo „ 20579494:88

vsa dosedanja izplačila pa „ 62922942:86

Pojasnila radovoljno daje

Generalni zastop banke „Slavije“ v Ljubljani

— v Gospodskih ulicah št. 12. —

Chief-Office : 48, Brixton-Road, London, SW.

Kedar treba, vzamite na košček sladkorja 30—40 kapljic

Thierry-jevega balzama,

da se notranje temeljito sčistite, ter rabite ta balzam ne le notranje, marveč tudi zunanje, da preprečite s tem uneije. ♦ Dobiva se v lekarnah. ♦ Pristen le z varnostno znamko: zelena nuna, ki je registrovana v vseh kulturnih državah, zaprt s pokrovcem (kapico) in utisnjeno tvrdko: Edino pristno. Po pošti franko 12 majnih ali 6 dvojnih steklenic 4 K. 1 steklenico na poskušnjo s prospektom in imenikom zalog v vseh državah sveta pošilja proti predhodni upošiljavi 1 K 20 st. lekarnarja A. Thierry-ja tvornica v Pregradi pri Rogški Slatini. 20

Slovenke!

Priporočajte „Slovenko“ prijateljem in znankam!

Chief-Office : 48, Brixton-Road, London, SW.

Thierry-jevo pristno mazilo iz centifolij

je najmočnejše vlačno mazilo naše dobe. Isto temeljito čisti rane, blaži bolečine ter povzroča brzo zdravljenje. Ranjena mesta omehčuje ter odpravlja iz njih vsa tuja telesa. Ne morejo ga pogrešati turisti, kolesarji in jahaci.

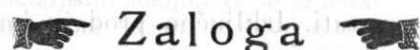
☞ Dobiva se v lekarnah. ☞

Po pošti franko 2 lončka 3 K 50 st. Lonček za poskušnjo proti upošiljavi K 1:80 po pošti pošilja s prospektom in imenikom zalog po vsej zemlji lekarnarja A. Thierry'a tvornica v Pregradi pri Rogški Slatini. — Varujte se ponaredeb ter pazite na gornjo varnostno znamko, ki je užgana vsakemu lončku. 2—20

Mihael Novak

TRST

kave, riža, olja

ter sploh vseh v to stroko spadajočih stvari.

2—12

VELIK IZBOR VSEH PREDMETOV ZA POMLAD IN LETO,

volneno blago, perkal za obleke in srajce, cefr in oxford, lawn-tennis, satinets gladki, tiskani in mrežasti, vsakovrstni svileni predmeti za obleke in nakit, velik izbor čipek, trakov, zavratnikov, modnih specijalit et vsake vrste, rokovic iz svile, niti in kože, dežnikov.

Velik izbor perila dobiva se v manufakturnej zalogi

JAKOBA KLEMENCA, ul. Sv. Antona št. 1. v Trstu.

1—12

Na zahtevanje odpošljejo se uzorci z dotičnimi cenami pošt. prosto

EDINA VEČKRAT ODLIKOVANA ZALOGA VINA ZDRUŽENA S PRODAJO V STEKLENICAH

Ulica Caserma 8. - **EMILA HACKERJA** - Ulica Caserma 8.

priporoča razven belih vin nižjeavstrijskih in štajarskih tudi ☞ rum z Jamajke, garantirano pristen ☞ neobdačen s svobodne luke, ali obdačen, v vsaki količini, franko v bivališču, nadalje ruski čaj in kitajski vsake količine.

Pošilja se kamorkoli v vsaki množini.

22—1